Dnr: 2016/331

SLUTREDOVISNING 2020 AV UPPDRAG ATT SAMORDNA OCH FÖLJA UPP DEN NATIONELLA PLANEN MOT RASISM, LIKNANDE FORMER AV FIENTLIGHET OCH HATBROTT, 2016 – 2019

(KU2016/02633/DISK).

FORUM FÖR LEVANDE HISTORIA

Foto: Maja Brand

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12
Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel 08 723 87 50
www.levandehistoria.se

SLUTREDOVISNING 2020
Ku2016/02633/DISK
Diarienummer: 2016/331

Slutredovisning 2020 av uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, 2016–2019 (Ku2016/02633/DISK).

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12
Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel 08 723 87 50
www.levandehistoria.se

Sammanfattning

Forum för levande historia har under perioden 2016–2019 haft i uppdrag att samordna och följa upp det arbete som utförs inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Uppdraget har delrapporterats tre gånger. Denna rapport utgör slutrapportering av den i särskilda uppdrag tidsbegränsade uppdragsperioden 2016–2019. Sedan 2020 ingår uppdraget i myndighetens regleringsbrev och bedrivs som en långsiktig verksamhet.

Rapporten är disponerad i kapitel utifrån de fem strategiska områden som regeringen presenterar i den nationella planen:

- Mer kunskap, utbildning och forskning: Inom detta område presenterar vi Forum för levande historias, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors, Vetenskapsrådets, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitets, Sametingets, Skolverkets och Statens kulturråds arbete.
- Förbättrad samordning och uppföljning: Här presenteras Forum för levande historias, Länsstyrelsen i Dalarnas läns och Diskrimineringsombudsmannens arbete.
- Civila samhället – ökat stöd och fördjupad dialog: Här presenteras Myndigheten för stöd till trossamfunds och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete samt Forum för levande historias arbete med en referensgrupp av civilsamhällesorganisationer.
- Förstärkt förebyggande arbete på nätet: Inom detta område beskriver vi Statens medieråds och Totalförsvarets forskningsinstituts arbete.
- Ett mer aktivt rättsväsende: Här beskrivs arbete som bedrivits vid Polisen, Åklagarmyndigheten och Brottsförebyggande rådet.

Vi presenterar avslutningsvis ett antal utvecklingsbehov med tillhörande förslag för att arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i högre utsträckning ska bli samlat, strategiskt och effektivt. Vi har delat in utvecklingsbehoven under rubrikerna Styrning, Stöd och Uppföljning eftersom vi ser behov av insatser inom vart och ett av dessa områden. Forum för levande historia föreslår bland annat att regeringen tar ställning till

- om fler myndigheter ska ingå i planen
- om befintlig styrning på området är tillräcklig eller om nya mål behöver utvecklas
- om uppdrag som varit tidsbegränsade, men där behovet bedöms vara bestående, kan permanentas.

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12
Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel 08 723 87 50
www.levandehistoria.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning 2

Innehållsförteckning 3

Beskrivning av uppdraget 5

Rapportens disposition 6

Om den samlade rapporteringen 6

Mer kunskap, utbildning och forskning 7

Forum för levande historia: Utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag 8

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 11

Vetenskapsrådet 13

Sametinget 14

Skolverket 15

Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet 16

Statens kulturråd 17

Förbättrad samordning och uppföljning 19

Diskrimineringsombudsmannen (DO) 20

Länsstyrelsen i Dalarnas län 22

Forum för levande historia: Samordna och följa upp regeringens plan Samlat grepp 24

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog 52

Forum för levande historia 53

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) 53

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 54

Förstärkt förebyggande arbete på nätet 55

Statens medieråd *55*

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) *58*

Ett mer aktivt rättsväsende 58

Brottsförebyggande rådet (Brå) *59*

Polisen *60*

Åklagarmyndigheten *62*

Utvecklingsområden och förslag 62

Styrning *63*

Stöd *66*

Uppföljning *68*

Bilagor 70

Referenslista 72

Artiklar *72*

Rapporter *72*

Regeringsbeslut *73*

Webbsidor *76*

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12
Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel 08 723 87 50
www.levandehistoria.se

Beskrivning av uppdraget

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp arbetet inom ramen för *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*[1] under perioden 2016–2019 (Ku2016/02633/DISK, se bilaga 1). Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen senast den 15 april året efter respektive verksamhetsår till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) med en särskild rapport om utvecklingen på området.

Uppdraget har givits Forum för levande historia i form av särskilt uppdrag och varit tidsbegränsat till 2016–2019. Denna rapport är slutrapporteringen av det särskilda uppdraget. Sedan 2020 ingår uppdraget i myndighetens regleringsbrev och bedrivs som långsiktig verksamhet. Uppdraget kommer även fortsatt att årligen redovisas i särskild ordning.

Uppdraget till Forum för levande historia har under uppdragsperioden varit uppdelat i två delar, samordning och uppföljning:

- Den del i uppdraget som avser samordning innebär att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten, främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor.
- Den del i uppdraget som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på de underlag Forum för levande historia får från nedan angivna myndigheter samt myndighetens egen verksamhet och ytterligare information från till exempel attityd- och upplevelseundersökningar.

Regeringen har beslutat att ett urval av de myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* ska redovisa sitt arbete till Forum för levande historia. Av dem har följande myndigheter redan slutredovisat ett eller flera av de tidsbegränsade uppdrag som de har haft inom ramarna för planen: Diskrimineringsombudsmannen (A2014/02479/DISK, Ku2015/01668/DISK), Statens medieråd (Ku2016/01671/DISK), Myndigheten för stöd till trossamfund (Ku2017/02228/DISK), Sametinget (Ku2017/01389/DISK), Statens kulturråd (Ku2016/01670/DISK) och Statens skolverk (A2014/1587/DISK).

[1] Från och med nu omskriven som regeringens plan *Samlat grepp* eller enbart *regeringens plan* i denna redovisning för ökad läsbarhet.

De myndigheter som har haft i uppdrag att redovisa tidsbegränsade uppdrag till Forum för levande historia inför denna rapportering är: Länsstyrelsen i Dalarnas län (Ku2017/01428/DISK), Forum för levande historia (Ku2016/01672/DISK, Ku2016/02633/DISK), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (Ku2016/01669/DISK), Myndigheten för stöd till trossamfund (A2019/01200/MRB) och Statens medieråd (KU2017/00785/DISK).

Övriga myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp*, men som inte haft i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia är: Brottsförebyggande rådet (ordinarie arbete med hatbrottsstatistiken samt Ku2017/02333/DISK), Diskrimineringsombudsmannen (ordinarie arbete mot diskriminering), Polismyndigheten (ordinarie arbete mot hatbrott samt A209/01796/MRB & Ku2019/01345/MD), Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitetet (ordinarie arbete för minskad rekrytering till våldsbejakande ideologier, rörelser och rasistiska organisationer), Statens skolverk (ordinarie arbete för att främja skolans värdegrund), Totalförsvarets forskningsinstitut (Ku2016/01373/D), Vetenskapsrådet (U2016/00588/F) och Åklagarmyndigheten (ordinarie arbete mot hatbrott).

Rapportens disposition

Rapporten är disponerad utifrån de fem strategiska områden som presenteras i regeringens plan *Samlat grepp*: 1) Mer kunskap, utbildning och forskning 2) Förbättrad samordning och uppföljning 3) Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog 4) Ett förstärkt förebyggande arbete på nätet 5) Ett mer aktivt rättsväsende. Rapporten avslutas med 6) Utvecklingsområden och förslag.

Forum för levande historia har sammanfattat de rapporteringar som nämnda myndigheter har lämnat till oss under de strategiska områden som regeringen sorterat in myndigheternas uppdrag under. Sammanfattningarna är disponerade utifrån två rubriker: 1) Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse samt 2) Framtida behov.

Om den samlade rapporteringen

Sammanställningen är baserad på Forum för levande historias läsning och urval. Berörda myndigheter har fått möjlighet att faktagranska texten i de avsnitt som sammanfattar deras respektive arbete. Tio av myndigheterna har valt att återkoppla på och i vissa fall komplettera Forum för levande historias sammanfattningar. För myndigheternas fullständiga redovisningar, se bilagorna 2 A–F. Forum för levande historias samordningsuppdrag redovisas mer utförligt än övriga uppdrag eftersom det enbart redovisas i denna rapport.

De myndigheter som har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia har erbjudits en mall (bilaga 3) för redovisning. Syftet med mallen är att på ett systematiskt sätt samla myndigheternas rapporteringar till Forum för levande historia. Mallen innehåller rubriker med tillhörande stödfrågor. Genom att besvara frågorna skriver myndigheterna rapporteringen av sina respektive tidsbegränsade uppdrag. Mallen ser i stort sett likadan ut som föregående år, men mindre justeringar har gjorts. Fyra av fem myndigheter som regeringen beslutat ska redovisa sina uppdrag med kopia till Forum för levande historia har använt den erbjudna mallen.

Som ovan nämnt ingår ett antal myndigheter i regeringens plan som inte har i uppdrag att redovisa sitt arbete till Forum för levande historia. I årets rapportering, liksom förra året, har vi gjort sökningar på begreppen etni*, hatbrott, homofob*, främlingsfientl*, rasis* och våldsbej*[2] i dessa myndigheters årsredovisningar för att identifiera relevanta avsnitt och sammanfatta det arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som där beskrivs. Vi har även gjort motsvarande sökningar i årsredovisningar för myndigheter som redovisar tidsbegränsade uppdrag till Forum för levande historia då de kan bedriva arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi och/eller hatbrott även utöver sina tidsbegränsade uppdrag. Detta för att ge en mer fullständig överblick av det arbete som bedrivs inom ramarna för planen än om enbart tidsbegränsade uppdrag skulle ha presenterats. Metoden har sina begränsningar, till exempel att myndigheterna kan beskriva sitt arbete med andra ord än de som vi sökt på. Det kan även vara så att de inte själva betraktar det arbete som framgår i våra sökträffar som arbete mot just rasism eller homo-, bi- och transfobi (utan kanske till exempel som arbete mot diskriminering eller för lika rättigheter och möjligheter). Det kan också hända att de bedriver arbete som inte redogörs för eller som redogörs för mycket kortfattat i den översiktliga form som årsredovisningar har. Dessa sammanfattningar har, främst på grund av den komprimerade formen i årsredovisningar, inte låtit sig disponeras efter de två ovan nämnda rubrikerna som sorterar sammanfattningarna av de redovisningar som tillsänts Forum för levande historia. Vår bedömning är att metoden, trots dess begränsningar, på ett meningsfullt sätt kompletterar myndigheternas egna rapporteringar och därmed ger en mer fullständig bild av det arbete som bedrivs inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp*.

Mer kunskap, utbildning och forskning

I regeringens plan *Samlat grepp* står att regeringen anser att skolan är en nyckelinstitution i det långsiktiga främjandet av en värdegrund som utgår ifrån alla människors lika värde. Samt att också

[2] Trunkeringen (*) i orden möjliggör sökträffar på olika böjningar av orden, till exempel rasism, rasistiska och så vidare.

andra offentliganställda än de som är verksamma inom skolan behöver ha relevant kunskap om rasism och liknande former av fientlighet. Även forskningen spelar en viktig roll för att belysa rasismen.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är: Forum för levande historia, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Vetenskapsrådet, Skolverket, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet och Statens kulturråd. Sametingets uppdrag var inte beslutat när regeringens plan publicerades, varför det inte sorterats in under något strategiskt område. Forum för levande historia gör bedömningen att uppdraget handlar om att samla och utveckla kunskap, varför det sorteras under denna rubrik.

Forum för levande historia: Utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Fortbildningsinsatser

Vi har sedan föregående redovisning genomfört fortbildningsinsatser som nått cirka 550 anställda i skolverksamheter.

Lärarseminarier med föreläsning och workshop har anordnats i samarbete med Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA) på temat antisemitism i dag. Av respondenterna på utvärdering av lärarseminarierna angav 97 procent att fortbildningarnas innehåll var relevant/mycket relevant i förhållande till deltagarnas yrkesroll. Drygt 87 procent av deltagarna angav att insatsen gett ökade kunskaper för att undervisa om rasism i hög/mycket hög grad. 100 procent av respondenterna säger sig ha fått ökad kunskap, metoder och verktyg för att använda vid undervisning om rasism i hög/mycket hög grad.

Forum för levande historia har ingått som part i det nordiska pilotprojektet Demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och antidemokratiska attityder (Dembra). Genom projektet har två svenska pilotskolor fått vägledning och fortbildning av Forum för levande historia. Tre av fyra av de berörda medarbetarna vid skolorna ansåg att det var positivt att ha en vägledande institution som hjälpte till med arbetet. 90 procent tyckte att innehållet i kompetensutvecklingen var bra eller mycket bra. Löpande avstämningar med skolpersonal visade att skolorna både har blivit väldigt betjänta av insatserna och har fått mer kunskap om och engagemang för arbete för inkludering, demokratisk delaktighet och mot rasism på skolorna. Samtliga har uttalat att myndighetens vägledning varit helt

avgörande för arbetet på skolorna, inte minst stödet som myndigheten gett gällande analysarbetet på skolorna.

Vi har nått fler än 600 offentliganställda med fortbildningsinsatser. Det tidigare samarbetet med Polismyndigheten utvecklades under året till föreläsningar om rasismens historia och hatbrott vid ett antal kunskapshöjande seminarier. Vi har under året fått in fler förfrågningar om fortbildningar än vad vi kunnat erbjuda, trots att vi avstod från att annonsera om fortbildningarna under 2019. Även processtöd har efterfrågats, vilket vi i dagsläget inte kan erbjuda. Vi får även in förfrågningar från andra målgrupper än offentliganställda, exempelvis pensionärsföreningar och fackföreningar.

80–90 procent var nöjda eller mycket nöjda med utbildningen som helhet och ansåg att de fick ny kunskap som de kan använda i sin yrkesroll. Dock efterfrågas ibland mer innehåll kring myndighetsuppdraget kopplat till rasism och mer handfasta verktyg i arbetet.

Vår största fortbildningsinsats under året var en konferens den 5 december om ”Arbete mot rasism för offentliganställda” med deltagare främst från stat och kommun. Vi redogör mer utförligt för konferensen på sidan 30.

Den 8 november arrangerade SKMA i samverkan med Forum för levande historia en konferens på temat ”Antisemitism i dagens Sverige – ett allvarligt och mångfasetterat problem”. Konferensen riktade sig i första hand till journalister, politiska beslutsfattare, forskare, lärare samt myndigheter och organisationer som arbetar med att förebygga och motverka rasism och extremism. Cirka 130 personer deltog.

Digitala resurser

- Vårt digitala undervisningsmaterial ”Antisemitism då och nu” har under året fått cirka 54 000 visningar.
- Vårt digitala och interaktiva klassrumsmaterial ”Källkritik, historiebruk och rasism” riktar sig till elever i årskurs 7–9 och gymnasiet. Materialet har under året haft 197 000 visningar.
- Myndigheten har under året erbjudit en lärarledd distanskurs, ”Att undervisa om rasism”, som haft cirka 50 kursdeltagare. 100 procent av de som besvarat en utvärdering av kursen ansåg att den var bra och drygt 87 procent ansåg att kursen var mycket bra både avseende tekniskt upplägg och innehåll.
- Under 2019 har myndigheten i samarbete med Natur & Kultur och forskarna Emma Arneback och Jan Jämte producerat webbkursen ”Att motverka rasism i förskolan och skolan”. Drygt 150 lärare har påbörjat kursen. En kommun har köpt licenser för att fortbilda kommunens alla lärare.
- Under året har webbfortbildningen ”Kunskap om rasism och likvärdigt bemötande” tagits fram för målgruppen offentliganställda. En bakgrund är att vissa yrkesgrupper i offentlig sektor nästan enbart arbetar med digitala verktyg i sin strategiska

kompetensförsörjning. Webbfortbildningen är interaktiv och består av utbildningsfilmer, faktatexter, ljuddramer om bemötandesituationer och reflektionsövningar. Den är uppdelad i tre delar: rasism i historien, rasism i dag och likvärdigt bemötande. Fortbildningen lanserades i mars 2020.

- Podcasten ”Prata rasism” består av sex avsnitt som belyser olika forskares perspektiv på rasism. Podcasten har haft cirka 8 800 lyssningar under året. Fem nya podavsnitt har spelats in sedan föregående redovisningstillfälle. Dessa beskrivs mer utförligt på sidan 38.
- I början av 2018 lanserades sex korta filmer som väcker frågor om rasism. Filmerna har visats fler än 6 500 gånger under året och används exempelvis i Försäkringskassans internutbildningar om den statliga värdegrunden för nyanställda.

Förstudie

Under året genomfördes en förstudie för att undersöka hur myndigheten kan bidra till ett förbättrat kunskapsläge om antisemitism i Sverige. Förstudien påtalade behov av att följa upp Forum för levande historias undersökning om antisemitism från 2005 för att möjliggöra en jämförelse. Förstudien föreslog en ny nationell undersökning – vilket myndigheten nu påbörjat.

Framtida behov

Forum för levande historias bedömning är att vårt erbjudande om fortbildningar om rasism i historien och i dag till både skolans personal och till andra yrkesgrupper är efterfrågade och att det finns ett större behov än vad vi kan fylla med de resurser vi i dagsläget har.

Vi ser också att processtöd efterfrågas av både skolor, myndigheter och kommuner. Detta är något som vi av resursskäl bara kan erbjuda i begränsad omfattning. Det finns även efterfrågan på fler verktyg, metoder och goda exempel på arbete mot rasism och liknande former av fientlighet. Ett annat behov vi ser är att det behöver utvecklas modeller för hur man kartlägger och följer upp den egna verksamheten i relation till rasism.

Det är vidare en utmaning att nå fram till en tillfredsställande nivå av verksamhetsanpassning när målgruppen är stor och bred.

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på homofob*, våldsbej* eller etni*. Däremot på hatbrott*, främlingsfientl*, rasis* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Myndigheten har under året genomfört två uppdrag inom ramarna för regeringens plan mot rasism. Dessa redovisas mer utförligt på sidorna 8–10 respektive sidorna 24–52.

Forum för levande historia har under året arbetat med två övergripande teman för verksamheten: ”Prata rasism” samt ”Demokratin och du”. Syftet med tematiska fokusområden är att tydliggöra myndighetens erbjudande gentemot beslutade målgrupper och bidra till effektivare användning av resurser.

Myndigheten har visat respektive turnerat utställningarna ”Barns blick på Förintelsen”, ”Vi är romer – möt människorna bakom myten” och ”Anne Frank – Om jag bara får vara mig själv” som alla kopplar an till rasism. Myndigheten har också genomfört hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser för yrkesverksamma lärare och pedagoger med syfte att ge redskap för att öka elevers medvetenhet och förståelse av bland annat rasism. Myndigheten har ett bibliotek specialiserat på ämnesområdena Förintelsen, folkmord samt brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer. Vi har även litteratur inom områdena demokrati, mänskliga rättigheter, rasism och hbtq-frågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Det övergripande målet för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) uppdrag är tryggare och mer inkluderande skolmiljöer för unga hbtq-personer. MUCF har genomfört föreläsningar och workshoppar för personal i grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan. Drygt 600 personer har tagit del av insatserna under året. 67 procent av deltagarna uppger att de fått kunskap som de haft nytta av i sitt arbete och 72 procent har fått ett bra helhetsintryck av utbildningsdagen. Den fördjupande workshopdelen har resulterat i konkret planering av skolornas insatser för att främja en öppen och inkluderande undervisning och skolmiljö för unga hbtq-personer. 97 procent av deltagarna bedömde att workshoppen var användbar i deras fortsatta arbete med hbtq-frågor. Myndigheten har även uppdaterat stödmaterialet *Öppna skolan!* och gjort en bearbetning av skriften *Hbtq-rättigheter i Sverige*. Skrifterna har spridits via myndighetens webbplats och övriga digitala kanaler, via utbudet.se och genom medverkan på konferenser. Kortfilmen ”Ung och hbtq – Så blev jag stärkt!” har under året setts 2 544 gånger via myndighetens YouTube-kanal.

Myndighetens omlokalisering till Växjö har påverkat möjligheterna att genomföra uppdraget. Under hösten 2019 genomfördes en utvärdering av de utbildningsinsatser myndigheten har genomfört i uppdraget. Sammantaget visar utvärderingen att insatser likt de som MUCF bedriver behöver

intensifieras för att nå mer långsiktiga resultat för unga hbtq-personers skolmiljö. Ett särskilt behov av långsiktigt och varierande stöd för skolor har kommit fram i utvärderingen.

Framtida behov

MUCF menar att insatserna inte kan ses som tillräckliga i relation till uppdragets övergripande mål. Sedan uppdraget inleddes 2014 har myndigheten genomfört föreläsningar för all skolpersonal på närmare 70 skolor. Samtidigt finns över 4 000 gymnasieskolor och skolor med elever i årskurs 7–9 i Sverige. Myndigheten har tagit fram ett stödmaterial till skolpersonal som har spridits i över 34 000 exemplar. Men för att personal inom skolan ska få verkliga förutsättningar att skapa en trygg miljö för unga hbtq-personer, krävs fler insatser än tillgång till stödmaterial. Skolpersonal som myndigheten möter beskriver att det kan vara svårt att tillämpa materialet i just deras verksamhet. De uttrycker ett fortsatt stort behov av strukturerad reflektion, diskussion och handledning för att åstadkomma förändring. För att förankra arbetet och skapa en större handlingsberedskap bland skolpersonal ser myndigheten ett behov av interaktiva inslag med diskussion och övningar i mindre grupper. Föreläsningar i större grupper bör minska i antal och omfång till förmån för utbildningsinsatser med interaktivt format. Att genomföra insatser över längre tid och riktat till mindre grupper är mer resurskrävande. En stor del av lärarkåren saknar utbildning i hbtq-frågor, eftersom det inte är en obligatorisk del av de flesta lärarutbildningar. Myndigheten trycker på att det fortsatt finns allvarliga problem med otrygghet och kränkningar i skolmiljön och att Skolinspektionen pekar på stora brister i undervisningen om hbtq-frågor. Sammantaget innebär det att efterfrågan på och behovet av stöd och utbildningsinsatser är större än vad myndigheten har möjlighet att erbjuda.

Mot denna bakgrund föreslår MUCF att:

- Myndigheten får särskilda medel för att ta fram fördjupad kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och utsatthet utifrån ett intersektionellt perspektiv. Materialet ska synliggöra främjande organisatoriska åtgärder och skyddsfaktorer samt undersöka på vilket sätt kunskapshöjande insatser kan främja ett inkluderande bemötande och bättre livsvillkor för unga hbtq-personer. Detta sammanställs i en rapport som kan jämföras med rapporten *Hon Hen Han*, som är den hittills mest omfattande studien av unga hbtq-personers levnadsvillkor i Sverige. Ett ungdomsperspektiv tillämpas genomgående i framtagandet av kunskapen så att den inte bara handlar om unga utan att även ungas egna röster blir hörda.
- Uppdraget ”Insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer” förlängs till och med 2023. Myndigheten bedömer att uppdraget är skalbart

och går att genomföra i en liten omfattning motsvarande dagens nivå och med en ram på runt 1,5 miljoner kronor, men även på en mer nationellt omfattande nivå med webbutbildning, yrkesspecifika workshoppar och stöd för beslutsfattare och strateger inom skolväsendet med en ram på runt 10 miljoner kronor. MUCF bedömer att nära dialog och samverkan med Skolverket och civilsamhället kan förstärka arbetets långsiktighet och är viktig för att ta till vara kompetens och erfarenheter. Men också för att ta fram förslag som är implementerbara i skolmiljön.

Vetenskapsrådet

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Vetenskapsrådet driver sedan 2016 i samråd med Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ett forskningsprogram om rasism omfattande 20 miljoner kronor per år. Den första utlysningen av projektbidrag inom ramen för programmet skedde 2016, med en ram på 80 miljoner kronor fördelat på fyra år (2016–2019). Totalt beviljades 17 projektbidrag om 3–4 år. Bidragen ska återrapporteras senast 2022. En andra utlysning inom programmet skedde 2019 med en ram på 71 miljoner kronor fördelat på fyra år (2019–2022). Bidrag beviljades i 2–4 år till 18 sökande.

De bidrag som beviljades vid utlysningen 2019 omfattar ett brett spektrum av samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning med inriktning på frågor om rasism: bildkonst, historia, juridik, kulturstudier, medievetenskap, psykologi, sociologi, studier av offentlig förvaltning, tvärvetenskapliga studier inom samhällsvetenskap samt övrig samhällsvetenskap.

Under 2019 har Vetenskapsrådet i samråd med Forte planerat och förberett en vetenskaplig konferens som kommer att hållas inom forskningsprogrammet i oktober 2020. Konferensen syftar till att presentera resultat och lärdomar från de projekt som genomfördes inom programmet 2016–2019 samt att ge de forskare som beviljats medel för perioden 2019–2020 möjlighet att redogöra för sin planerade forskning och att ge de deltagande forskarna möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter.

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning fanns inga träffar på homofob*, främlingsf*, hatbrott eller våldsbej*. Däremot på rasism.

De aktuella träffarna i Vetenskapsrådets årsredovisning presenterar regeringsuppdraget att utlysa medel för ett forskningsprogram som redovisas utförligt ovan på sidan 13.

Sametinget

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på hatbrott*, homofob*, främlingsfientl* eller våldsbej*. Däremot på rasis* och etni*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Större insatser och resurser behövs för att motverka rasism mot samer

Sametinget och Samiskt informationscentrum (SIC) sprider kunskap om urfolket samerna och arbetar för att förändra attityder. I årsredovisningen påtalar myndigheten att kunskapsnivån om samer, samisk historia och kultur i allmänhet är låg i det svenska samhället, att informationsinsatser visserligen långsamt ger effekt och att intresset för samer ökar i samhället, men att större insatser och resurser behövs för att motverka rasism och okunskap i samhället. Kunskapsbristen lyfts i OECD:s landrapport om samiskt inflytande i regional utveckling och i den kartläggning av rasism mot samer som myndigheten uppdragit åt Umeå universitet att ta fram. Sametinget menar att beslut och offentlig debatt som rör samiska frågor ofta präglas av osaklighet, okunskap och rasistiska attityder. Rasistiska attityder märktes exempelvis efter Högsta domstolens dom i Girjasmålet, menar myndigheten.

Statistik om det samiska samhället saknas

Myndigheten påtalar att det saknas statistik om det samiska samhället. Orsak är att Statistiska centralbyrån inte får registrera etnisk tillhörighet eller samla in data baserat på etnicitet. Det finns det goda skäl för, menar myndigheten, exempelvis att skydda mot diskriminering. Samtidigt gör det att det till exempel inte går att säga hur omfattande det samiska näringslivet är.

Återförande av mänskliga kvarlevor

Sametinget krävde 2007 ”en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i samtliga samlingar, en kartläggning av hur museer och institutioner har tillskansat sig materialet, huruvida det har skett genom öppning av gravar eller på annat sätt samt en repatriering av de samiska mänskliga

kvarlevorna”[3]. En kunskapsöversikt gjord av Statens historiska museer visade att det fanns kvarlevor på minst 66 svenska museer och kvarlevor från samer på minst elva av museerna. Mellan 2017–2019 har Sametinget haft ett etiskt råd med uppgift att vara ett rådgivande organ för etiska frågor vad gäller hantering och förvaring av samiska kvarlevor. Sametinget ser behov av ett nationellt rådgivande organ för repatrieringsfrågor och anser att förvaltningsansvaret inom detta område bör förtydligas.

Historiska museet hittade år 2013 25 kartonger med mänskliga kvarlevor i ett magasin. På urfolksdagen den 8 augusti 2019 återbördades de samiska kvarlevorna och återbegravdes i en stor ceremoni öppen för allmänheten. Återförandet var den fjärde och största repatrieringen som skett i Sverige.

Sametinget beskriver i sin årsredovisning att det fanns en koppling mellan att kvarlevorna ursprungligen skickades till Historiska museet, och rasism och rasbiologi i Sverige. Sametinget påtalar att även om rasbiologi i dag betraktas som en pseudovetenskaplig lära utan vetenskaplig grund har idéerna om lägre och högre stående kulturer, hybrider och ”genuina” samer, länge levt kvar och påverkat både riksdagsbeslut, myndighetspersoners attityder och den vetenskapliga och politiska diskursen, kanske till och med samers syn på sig själva.

Skolverket

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på hatbrott*, homofob*, främlingsfientl*, rasis* eller våldsbej*. Däremot på hbtq och etni*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

I Skolverkets instruktion framgår att myndigheten ska integrera perspektivet mänskliga rättigheter i sin verksamhet. Myndigheten ska särskilt arbeta med jämställdhetsintegrering, barnets bästa, rättigheter för personer med funktionsnedsättning och nationella minoriteters rättigheter.

Hbtq-strategisk myndighet

Myndigheten är en hbtq-strategisk myndighet och har under 2019 deltagit i myndighetsnätverket för hbtq-strategiska myndigheter. I nätverket har en probleminventering genomförts som visat att det behövs fler konkreta verktyg för att föra in ett hbtq-perspektiv i olika utvecklingsinsatser och i

[3] Repatriering är en process för återbördande av individer, föremål eller kvarlevor till de platser eller områden där de har sitt ursprung.

myndigheters kommunikation. Dessutom har fördjupade studier om unga hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter i skolan genomförts liksom en inventering av stödet till myndigheternas målgrupper.

Förbättrad träffsäkerhet vid rekrytering

Myndigheten har certifierat medarbetare i personlighetstester för att kostnadseffektivisera och förbättra träffsäkerheten vid rekrytering. Ambitionen är att med hjälp av testverktyg minska risken för diskriminering vid anställningsbeslut.

Övrig verksamhet

Skolverket har kompletterat informationen som Forum för levande historia identifierat i myndighetens årsredovisning med följande aktiviteter:

- Kontinuerlig samverkan med CVE avseende våldsbejakande extremism.
- Deltar i Nordiska ministerrådets nätverk om skolans arbete för demokrati, yttrandefrihet, säkerhet och inkludering och mot våldsbejakande extremism och rasism, yttrandefrihet med mera.
- Reviderat och kompletterat stödmaterial för systematiskt främjande, förebyggande, upptäckande och åtgärdande arbete vad gäller skolans likabehandlingsarbete.

Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på hatbrott*, homofob*, främlingsfientl* eller etni*. Däremot på rasis*, våldsbej* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Segerstedtinstitutet är ett nationellt resurscenter med uppdrag att öka kunskapen kring förebyggande arbete mot våldsutövande ideologier, våldsutövande strukturer samt rasistiska organisationer.

Under 2019 har institutet publicerat elva vetenskapliga artiklar och bokbidrag samt sex konferensbidrag.

Institutets kompetens är efterfrågad av myndigheter och kommuner vilket resulterat i nya forskningsuppdrag inför 2020. Dessa inkluderar uppdragsforskning åt Göteborgs stad, Sveriges Kommuner och Regioner, Nordiska ministerrådet och Utbildningsdepartementet. Under året har

Segerstedtinstitutet arrangerat eller deltagit i föreläsningar och seminarier som haft drygt 8 000 åhörare. Institutet har fungerat som en kunskapsresurs i media, vilket bidragit till större intresse från nya samarbetspartner.

I samarbete med institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande har institutet bedrivit uppdragsutbildningar där 12,5 helårsstudenter slutfört sina utbildningar. Efterfrågan är dubbelt så stor som institutets möjlighet att erbjuda platser utifrån nuvarande resurser.

Samverkan med kommunala och fristående skolor har resulterat i en ökad förmåga att utveckla långsiktigt hållbara och vetenskapligt grundade arbetsformer för att motverka högerextrem och nazistisk radikalisering.

Under året skrevs en avsiktsförklaring mellan Göteborgs universitet, Forum för levande historia och den israeliska myndigheten Yad Vashem som arbetar med frågor om Förintelsen genom museiverksamhet, utbildning och datahantering.

I ett annat avsnitt i Göteborgs universitets årsredovisning än det som handlar specifikt om Segerstedtinstitutet framgår att fyra nätverksträffar arrangerats för universitetets likabehandlingsrepresentanter. Universitetet har även genomfört utbildningar för chefer och arbetsmiljöombud om kränkande särbehandling och trakasserier. Även utbildning i grundläggande hbtq-kunskap har genomförts i samarbete med West Pride och en föreläsning för de samhällsvetenskapliga biblioteken om bemötande av transpersoner har genomförts. Institutionen för globala studier har vidare genomfört seminarier om sexuell läggning, könsöverskridande identitet, genus, rasism och antisemitism för att stärka studenternas psykosociala arbetsmiljö.

Statens kulturråd

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på homofob*, främlingsfientl*, våldsbej* eller hbtq. Däremot på rasis* och etni*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Med utgångspunkt i den nationella kulturpolitiken initierar Kulturrådet insatser som förväntas bidra till en värdefull utveckling av konst och kultur i Sverige och internationellt. Bland annat stödjer, samordnar och driver de frågor om barn och unga, jämställdhet, etnisk och kulturell mångfald, hbtq och tillgänglighet.

Myndigheten har flera uppdrag inom området lika rättigheter och möjligheter utifrån sin instruktion, regleringsbrev och tidsbegränsade uppdrag. Myndigheten har under 2019 följt upp sin strategi för arbete med lika rättigheter och påbörjat ett arbete med att se över sina strategiska mål på området.

Hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

Kulturrådet ska enligt sin instruktion ha ett samlat ansvar för att inom sitt verksamhetsområde främja lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. I regleringsbrevet framgår att myndigheten ska integrera ett hbtq-perspektiv i sin ordinarie verksamhet.

Via sin webbplats och sociala medier sprider Kulturrådet information och länkar till relevanta aktörer. De publicerar även artiklar med goda exempel på hur kulturverksamheter arbetar.

Myndigheten har under året deltagit vid fyra möten med de övriga hbtq-strategiska myndigheterna. Myndigheten har också genomfört en grundutbildning i hbtq-kunskap för all personal och etablerat en intern arbetsgrupp som påbörjat arbetet med att ta fram en långsiktig plan för myndighetens arbete med att vara hbtq-strategisk. Myndigheten har under året deltagit i ett sakråd som Arbetsmarknadsdepartementet bjöd in samtliga hbtq-strategiska myndigheter liksom ett antal hbtq-civilsamhällesorganisationer till för att diskutera en nationell handlingsplan. Under året tog myndigheten emot fyra nya kulturplaner som bland annat har granskats utifrån hur regionerna beskriver sitt strategiska arbete med hbtq-frågor.

Etnisk och kulturell mångfald och lika rättigheter och möjligheter

Enligt de kulturpolitiska målen ska allas möjlighet till kulturupplevelser och till eget skapande främjas. Kulturen ska präglas av mångfald, kvalitet och interkulturellt utbyte. Mellan 2017–2019 har myndigheten deltagit i arbetsgruppen för det nordiska projektet ”Inkluderande kulturliv i Norden”. Fokus ligger på utmaningar och möjligheter när det gäller inkludering i både det professionella och frivilliga kulturlivet med tyngdpunkt på etnisk och kulturell tillhörighet. Projektet ska ge kulturinstitutioner kunskap och verktyg i arbetet med att inkludera nya grupper och att utforska kulturens roll för inkludering i det lokala samhället.

Kulturrådet anlitar kvalificerade ämnesexperter till sina referens- och arbetsgrupper där exempelvis beslut om bidrag fattas. Under 2019 anlitades drygt 115 ämnesexperter till 15 grupper. Sammansättningen av dessa grupper är av central betydelse eftersom ledamöterna bidrar med olika perspektiv och kompetenser, enligt myndigheten. Myndigheten beaktar därför särskilt gruppernas samlade sakkunskap inom olika konstområden och genrer. Ledamöternas geografiska placering, kön, ålder och etniska och kulturella bakgrund är också viktiga aspekter för gruppernas sammansättning.

Kulturskolecentrum vid Kulturrådet stödjer kommuner i att utveckla kulturskolor så att de blir tillgängliga och relevanta för fler. En målgrupp som kulturskolorna vill nå i högre grad är unga barn med utländsk bakgrund. Under året började Kulturskolecentrum samla in nationell statistik om kulturskolan, med hjälp av vilken man kommer kunna följa vilka barn och unga som deltar i kulturskolans verksamhet utifrån kön, ålder, socioekonomisk och utländsk bakgrund.

Under året gjorde Kulturrådet flera insatser i syfte att sprida kunskap om språkutveckling. Ett nytt kunskapspaket lanserades om nationella minoritetsspråk och om hur både vårdnadshavare och profession kan stötta familjer att utveckla sitt minoritetsspråk. Faktablad om små barns språkutveckling finns översatta till 25 språk, sedan 2019 också till de nationella minoritetsspråken. Vidare har flera projekt med fokus på kulturell mångfald och flerspråkighet genom satsningen ”Stärkta bibliotek” beviljats bidrag.

Myndigheten deltog också i en konferens om arbete mot rasism för offentliganställda som arrangerades av Forum för levande historia.

Fristäder för hotade konstnärer

Myndigheten arbetar för att fler städer i Sverige ska ingå i det internationella fristadsprogrammet och bli fristäder för hotade konstnärer. Uppdraget genomförs i samverkan med berörda myndigheter och organisationer i det civila samhället samt med kommuner och regioner.

Kulturrådet har under året medverkat vid olika konferenser och möten om fristadsfrågor. Myndigheten beviljade också bidrag till och deltog i konferensen Safe Havens som är en internationell plattform för organisationer som arbetar med fristäder och konstnärlig frihet. Myndigheten fördelade vidare projektbidrag till insatser som främjar fristadskonstnärernas möjlighet att ta del av det offentliga kulturlivet. I samverkan med den nationella samordnaren för Sveriges fristäder inom International Cities of Refuge Network har myndigheten under året uppdaterat *Fristadshandboken*.

Förbättrad samordning och uppföljning

I regeringens plan *Samlat grepp* står att ett flertal aktörer arbetar med olika frågor om rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige i dag, men att det saknas en samordning av arbetet, ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna.

Myndigheter med uppdrag inom detta strategiska område är: Forum för levande historia, Diskrimineringsombudsmannen och Länsstyrelsen i Dalarnas län. Forum för levande historias

samordningsuppdrag redovisas endast i denna rapport och är därför mer utförligt beskrivet än övriga uppdrag.

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på hatbrott*, homofob*, främlingsfientl*, rasis* eller våldsbej*. Däremot på hbtq och etni*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Diskrimineringsombudsmannen (DO) ska arbeta för människors lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder samt verka för att det inte ska förekomma diskriminering på några områden i samhällslivet.

Anmälningar rörande upplevd diskriminering

Antalet inkomna anmälningar ligger på 2 661 för 2019. Det är ungefär samma nivå som 2018. Myndigheten påtalar att endast en liten del av den upplevda diskrimineringen anmäls och att mörkertalet är stort. De flesta anmälningarna rör upplevd diskriminering inom arbetslivet, utbildningsområdet eller området varor och tjänster. De flesta anmälningarna rör diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet. Det är inte ovanligt att anmälare uppger att diskrimineringen de upplevt har haft samband med fler än en diskrimineringsgrund. Av anmälningarna framgår att en stor andel av de som upplevt diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning också upplevt att etnisk tillhörighet haft betydelse.

Upplysning via telefon, brev och e-post

DO:s upplysningstjänst har besvarat 2 403 samtal under året. Arbetslivsområdet har varit det område där det förekommit flest frågor. Liksom tidigare år har samtalen huvudsakligen handlat om diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet eller funktionsnedsättning. 1 572 skriftliga frågor har besvarats. Bland dessa har diskriminering som har samband med funktionsnedsättning varit vanligast, följt av kön och etnisk tillhörighet.

Insatser för hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter

DO uppger att ett hbtq-perspektiv är integrerat i verksamheten. Exempel på detta är myndighetens tillsyns- och informationsinsatser för att öka arbetsgivares kännedom och kunskaper om aktiva åtgärder som genomförts under året. Dessa insatser gäller alla diskrimineringsgrunder, bland annat sexuell läggning samt könsidentitet och könsuttryck.

DO har under året varit sammankallande i nätverket för myndigheter som regeringen utsett till strategiska myndigheter för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Nätverket har haft fyra möten. I två av mötena deltog organisationer från civilsamhället. Bland annat inventerade nätverket vilka begrepp, kategorier och frågor, kopplade till hbtq som används på myndigheterna i enkäter, undersökningar och annan kommunikation.

Under året har RFSL deltagit i myndighetens forumträffar på temat arbetsliv för civilsamhällets organisationer. Myndigheten har också anordnat ett seminarium där en representant från RFSL medverkat i panelen. Myndigheten har vidare deltagit i en konferens arrangerad av Europeiska unionen om jämlikhet för hbtq-personer.

Skrivelse till regeringen om sanktioner

Myndigheten lämnade en skrivelse till regeringen som uppmärksammade att det saknas sanktioner för vissa överträdelser av diskrimineringsförbuden. Det handlar om överträdelser som drabbar en hel grupp och där det inte finns någon identifierbar skadelidande eller i vart fall inte någon som är beredd att väcka talan om diskrimineringsersättning. Det innebär till exempel att arbetsgivare utan risk för sanktioner kan utforma rekryteringsannonser på ett sätt som utesluter personer av ett visst kön, ålder eller etnisk tillhörighet.

Yttrande om en myndighet för romska frågor

I myndighetens yttrande över *Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor* ifrågasatte myndigheten om det är ändamålsenligt att inrätta den föreslagna myndigheten för att komma till rätta med romers bristande tillgång till lika rättigheter och möjligheter.

Synpunkter till EU-kommissionen inför granskning av implementering av likabehandlingsdirektivet

Myndigheten har lämnat synpunkter till EU-kommissionen inför dess granskning av medlemsstaternas implementering av likabehandlingsdirektivet och direktivet mot etnisk diskriminering samt kommissionens rekommendationer om standarder för jämlikhetsorgan.

Myndighetens arbete med aktiva åtgärder

Under året har DO bedrivit ett fortlöpande och systematiskt arbete med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund.

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

I och med regeringens plan har Länsstyrelsen fått möjligheten att fokusera mer på att lyfta arbete med sociala risker och fokusera på rasism och extremism. Genom att vid alla tillfällen lyfta regeringsuppdraget så har de spridit information om regeringens handlingsplan och hur de kan arbeta med dessa frågor ur ett länsstyrelseperspektiv.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har som effektmål för uppdraget att de ska ta fram ett förslag till gemensamt arbetssätt för länsstyrelserna i frågor som rör sociala risker med fokus på rasism och extremism. Det handlar om att ta fram lokala och regionala lägesbilder, regional samordning av arbete mot våldsbejakande extremism och sociala risker inom risk- och sårbarhetsarbetet. I syfte att åstadkomma detta har Länsstyrelsen i Dalarnas län genomfört fem pilotstudier:

Den första pilotstudien – samlad regional lägesbild utifrån sociala risker – hade Ludvika som testkommun. Arbetet i Ludvika syftade till att, med sociala risker som grund, kontinuerligt ta fram en lägesbild kring vad som händer i kommunen för att utifrån denna kunna prioritera förebyggande resurser. Tanken är på sikt att samtliga kommuner i ett län ska kunna arbeta systematiskt med lägesbilder. Detta skulle kunna resultera i en regional samlad lägesbeskrivning som kan användas nationellt om behov uppstår. Piloten slutredovisades 2018 och nu fortsätter Ludvika kommun med lägesbildsarbetet inom ordinarie verksamhet och allt fler kommuner i Dalarna har börjat använda den framtagna lägesbildsmallen samt skickar månatligen in lägesbilder till Länsstyrelsen. Den samlade lägesbilden över länet sammanställs varje månad med återkoppling till kommunerna. Inom kort kommer samtliga kommuner i Dalarna att ha anslutit sig till arbetssättet.

I slutet av hösten 2019 gjordes en översyn av mallen för lägesbildsinsamlingen och en processbeskrivning togs fram för att stötta kommunerna i arbetet. En förändring i mallen är att bedömningskriterierna har förtydligats, detta för att det ska bli tydligare när åtgärder behöver göras.

Den andra pilotstudien handlade om regional samordning mot våldsbejakande extremism med Dalarna som testlän. Syftet var att testa hur en regional samordning skulle kunna se ut eftersom det i dag inte finns någon myndighet med regionalt samordningsansvar med fokus på våldsbejakande extremism.

Inom denna pilot undersöktes behovet av utbildningsinsatser för kommunerna, regionala och nationella nätverk och samverkan, avhopparverksamhet, stöd till kommuner i individärenden, stöd i framtagande av handlingsplaner samt omvärldsbevakning. Pilotprojektet avslutades i mars 2019. Resultatet av piloten blev att ett förslag till formellt uppdrag för länsstyrelserna avseende en regional samordningsfunktion togs fram och behandlades nationellt inom länsstyrelsernas länsrådsgrupp. Förslaget lämnades till Regeringskansliet i juni 2019 från länsstyrelserna.

Pilotstudie nummer tre – lägesbild och analys av våldsbejakande extremism med Blekinge som testlän – handlade om att stötta Länsstyrelsen i Blekinges län att ta fram lägesbilder för länets fem kommuner. Den fokuserade också på att fördjupa kunskap och metoder för att arbeta förebyggande mot våldsbejakande extremism samt ta fram en struktur för ett helt läns analys- och lägesbildsarbete. Analysen ska sedan utgöra ett underlag för kommunerna i framtagande av handlingsplaner. Piloten startade i maj 2018 och avslutades i oktober 2019.

Pilotstudie nummer fyra syftade till att stödja utvecklingen av ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete som utgår ifrån den aktuella lägesbilden i en kommun. Fagersta är testkommun och arbetet genomförs i samarbete med Länsstyrelsen i Värmlands län. Målen är bland annat att utveckla samverkan på lokal nivå, utveckla samarbete mellan länsstyrelsen och kommunen, få fram aktuellt och relevant beslutsunderlag genom lägesbilden som möjliggör ett kvalitativt och effektivt brottsförebyggande, trygghetsskapande och inkluderande arbete. Länsstyrelsen i Dalarna har lett arbetet på nationell nivå och har bistått med stöd utifrån regionala behov. Piloten startades i juni 2018, avslutades i oktober 2019 och under projekttiden har piloten gått över till ett ordinarie arbete inom kommunen och Polismyndigheten som nu löper på.

Den femte pilotstudien – regionalt stöd till avhopparverksamhet – handlar om behovet av stöd till kommuners socialtjänst. Socialtjänsten i kommunerna har en nyckelroll när en person vill lämna en kriminell eller extremistisk miljö. Det finns ett antal kommuner i landet som erbjuder konkret stöd till avhoppare, dock är möjligheterna till ett utvecklat stödarbete dåliga för många av landets kommuner, framförallt mindre kommuner där socialtjänsten inte har förutsättningar att hantera denna typ av ärenden som ofta är ”sällan-ärenden” men kräver resurser och god kunskap kring hur de ska hanteras. Piloten påbörjades i september 2019. Länsstyrelsen Dalarna och Borlänge kommun formulerade en uppdragsbeskrivning för att se på behov av stöd för mindre kommuner och hur ett regionalt stöd eventuellt skulle kunna fungera på sikt och hur det skulle finansieras.

Framtida behov

Länsstyrelsen i Dalarnas läns slutsats är att det finns ett stort behov, framförallt lokalt, av relevanta lägesbilder och för detta krävs en tydlig metodik och systematik. Det är också av stor betydelse att resultatet av lägesbildsinsamlingen hanteras och vid behov åtgärdas. Länsstyrelsen ser också en fördel med att regionalt i länet få en översiktsbild och insikt i kommunernas situationer för att kunna samordna och rikta insatser.

Länsstyrelserna har lämnat förslag till Regeringskansliet i juni 2019 på ett formellt uppdrag avseende en regional samordningsfunktion för arbetet mot våldsbejakande extremism.

Länsstyrelsen i Dalarnas län ser också ett intresse från kommuner för ett regionalt stöd kopplat till avhopparverksamhet.

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på hatbrott*, homofob*, främlingsfientl*, etni* eller hbtq. Däremot på rasis* och våldsbej*.

De aktuella träffarna i Länsstyrelsen Dalarnas årsredovisning presenterar regeringsuppdraget att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism som redovisas utförligt på sidorna 22–25.

Forum för levande historia: Samordna och följa upp regeringens plan *Samlat grepp*

Här följer en presentation av Forum för levande historias arbete med att samordna och följa upp regeringens plan. Eftersom uppdraget enbart redovisas här är avsnittet mer utförligt än avsnitten om övriga myndigheters arbete.

Personal

Det team som genomför samordningsuppdraget består av två projektledare, en administratör och en kommunikatör. En projektledartjänst är på heltid, en projektledartjänst, liksom administratörs- och kommunikatörstjänsterna, är på deltid. Under hösten 2019 har en praktikant på masternivå gjort praktik i teamet.

Referensgrupp

Två referensgrupper bestående av totalt 20 ideella organisationer har knutits till uppdraget. Dit har organisationer bjudits in som arbetar generellt mot rasism, eller mot specifika former av rasism samt organisationer som arbetar mot homo-, bi-, och transfobi. Syftet med grupperna är att Forum för levande historia kontinuerligt ska få återkoppling på genomförandet av uppdraget. För att ge alla organisationsföreträdare möjlighet att komma till tals har gruppen delats i två och grupphalvorna har träffats vid olika tillfällen.

Följande referensgruppmöten har genomförts under uppdragsperioden:

Referensgruppträff nr 1, 31 augusti respektive 1 september 2017

Vid den första referensgruppträffen gick vi igenom syftet med gruppen, gruppens förhoppningar och farhågor för arbetet. Gruppen bidrog med att identifiera potentiella undersökningar till ett uppföljningssystem. Gruppen fick också möjlighet att ge input på Forum för levande historias projektplan för genomförande av samordningsuppdraget.

Referensgruppträff nr 2, 9 respektive 10 april 2018

Vid träffen fick referensgruppen för första gången lämna synpunkter på Forum för levande historias delrapportering till Regeringskansliet. Gruppen fick läsa rapporteringen på förhand och ombads att till mötet ta med sig viktiga medskick till rapporteringen från den egna organisationen. Vid mötet dokumenterade Forum för levande historia medskicken och gruppen arbetade gemensamt fram en lista med referensgruppens gemensamma medskick.

Referensgruppsutvärdering av fortbildningen ”Kan vi prata om rasism?”, 24 april 2018

Vi genomförde ett särskilt tillfälle då referensgruppen inbjöds att gå den fortbildning som Forum för levande historia erbjuder offentliganställda. Detta både för att gruppen skulle få inblick i denna del av verksamheten och för att få referensgruppens återkoppling på fortbildningen.

Synpunkter på samlad rapportering

Referensgruppen har fått möjlighet att lämna synpunkter på föregående delredovisningar och kommer få möjlighet att kommentera även denna slutredovisning i maj. Gruppens medskick kommer att sammanställas i en egen bilaga som kommer att insändas till Regeringskansliet.

Referensgruppens medskick

Forum för levande historia har här sammanfattat synpunkter rörande arbetet mot rasism samt homo-, bi- och transfobi som återkommande har framförts vid möten med civilsamhällesorganisationerna. Samtliga organisationer som ingår i referensgruppen står inte bakom alla medskick. För mer utförlig beskrivning av medskicken hänvisas till tidigare delrapporteringar.

Utvecklingsbehov rörande regeringens plan

- Politiken behöver prioritera arbetet högre och formulera en politisk vision för det, till exempel i form av mål.
- Det behövs mer långsiktiga eller permanenta uppdrag till myndigheter.
- Det finns en övertro på informations- och utbildningsinsatser i planen.
- Myndigheter bör integrera arbetet i sitt grunduppdrag och granska sin egen verksamhet.
- Det saknas ansvarsutkrävande av myndigheter.
- Fler myndigheter bör ingå i planen, till exempel Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen.
- Arbetet i det offentliga bör vara rättighetsbaserat, verksamhetsanpassat, ha ett intersektionellt, strukturellt samt normkritiskt perspektiv och riktas till strategiska funktioner.
- Olika former av rasism bör synliggöras mer tydligt i insatser och analyser. Hbtq är ganska frånvarande i planen.
- Både kvalitativa och kvantitativa kunskaper om rasism bör vara viktiga utgångspunkter för arbetet. Organisationer påtalar att det i dag saknas viktig kunskap om utsatthet och att införande av jämlikhetsdata bör övervägas. Samtidigt har det påtalats att vissa grupper inte vill delta i denna slags undersökningar.
- Vissa begrepp som används inom planen eller uppdrag som utförs inom ramarna för planen betraktas som problematiska, exempelvis ”främlingsfientlighet”, ”liknande former av fientlighet”, ”tolerans”, ”intolerans” och ”fobi”.
- Rasistiska organisationer bör förbjudas.

Utvecklingsbehov rörande civilsamhällets roll i regeringens plan

- Civilsamhället bör ha en central roll i genomförandet av planen, både som förmedlare av kunskap, som stöd vid utförande, utveckling och granskning av arbetet.
- Civilsamhället bör få bättre villkor för sitt arbete, till exempel i form av permanenta eller mer långsiktiga medel till sina organisationer och skälig ersättning för mötesdeltagande när det offentliga är arrangör.
- Det finns en upplevelse i ideella organisationer av att bli inbjudna till möten arrangerade av det offentliga som inte leder till insatser.
- Det finns ett behov av att byta erfarenheter mellan organisationer inom civilsamhället.

Utvecklingsarbete kring likvärdigt bemötande

Forum för levande historia har i tidigare redovisning till Regeringskansliet påtalat att undersökningar pekar på att utsatta grupper visar ett lågt förtroende för offentliga institutioner. Mot denna bakgrund

föreslog myndigheten att regeringen tar ställning till om myndigheter som möter många medborgare skulle få i uppdrag att kvalitetssäkra sitt bemötande genom arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi. Forum för levande historia fick en förstärkning av befintligt uppdrag som möjliggjorde ett utvecklingsarbete och gav förutsättningar att sammanställa, utveckla och sprida metoder och kunskap för arbete med bättre bemötande med fokus på nämnda perspektiv. Kunskap inhämtades genom dokumentstudier, fokusgrupper med ideella organisationer, fokusgrupper med myndigheter samt designlabb med experter på området. Resultatet sammanställdes i en rapport (bilaga 4). Rapporten har tillsammans med andra underlag legat till grund för utveckling av webbfortbildningen ”Kunskap om rasism och likvärdigt bemötande” för statliga myndigheter och kommuner.

Forumträffar

Samtliga myndigheter som utför eller har utfört arbete inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* bjuds in till forumträffar. Träffarna är en kombination av erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling. En stor del av innehållet bygger på föreläsningar som tar sin utgångspunkt i kunskap som produceras i myndigheter, andra offentliga organisationer samt inom akademin. Sedan första träffen har successivt fler myndigheter inbjudits till träffarna, då de själva, referensgruppen eller Forum för levande historia identifierat dem som centrala i arbetet. Därför har även Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Boverket, Länsstyrelsen i Jönköping och Länsstyrelsen i Stockholm bjudits in till träffarna.

Sedan Forum för levande historia fick uppdraget att samordna regeringens plan *Samlat grepp* har följande forumträffar genomförts:

Forumträff, 23 augusti 2017

Vid den uppstartande forumträffen fick företrädare för samtliga myndigheter som ingår i regeringens plan möjlighet att berätta om sina respektive uppdrag. Företrädare för Regeringskansliet berättade om regeringens intention med planen och Forum för levande historia berättade om samordningsuppdraget. Syftet med träffen var att de medverkande skulle få en överblick av regeringens plan och myndigheternas arbete.

41 medarbetare från 15 myndigheter samt 12 medarbetare från Regeringskansliet deltog vid träffen. Samtliga representerade myndigheter ingår i regeringens plan.

Forumträff, 14 maj 2018

Träffen innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida antisemitismen, ett pass där företrädare från Botkyrka kommun respektive Försäkringskassan föreläste om att integrera antirasistiskt-, hbtq- och jämlikhetsperspektiv i styrning, en genomgång av Forum för levande historias senaste samlade rapportering, en presentation av FOI:s rapport *Det vita hatet* samt erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

24 personer från 11 myndigheter deltog vid träffen. Två av myndigheterna ingår inte i regeringens plan.

Forumträff, 10 september 2018

Träffen innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida islamofobin, en presentation av Myndigheten för stöd till trossamfunds arbete med att främja att muslimska samfund och organisationer anmäler hatbrott och diskriminering, en presentation av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om hbtq-personers levnadsvillkor och myndighetens arbete med kunskapsproduktion på hbtq-området. Forumträffen innehöll även erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

32 personer från 14 myndigheter deltog vid träffen. Tre av myndigheterna ingår inte i regeringens plan.

Forumträff, 5 december 2018

Träffen innehöll: En fördjupning om den historiska och samtida afrofobin med särskilt fokus på afrofobi på arbetsmarknaden, ett pass om hatbrott där Brottsförebyggande rådet, Polisen och Åklagarmyndigheten berättade om sitt arbete, en föreläsning där Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet berättade om sina erfarenheter av arbete mot våldsbejakande extremism med fokus på högerextremism, ett panelsamtal om grymhet och likgiltighet med socialpsykologen Torun Lindholm och överläkaren Stefan Einhorn samt erfarenhetsutbyten och diskussion myndigheterna emellan kring dilemman från deras arbete.

26 personer från 13 myndigheter deltog vid träffen. En av myndigheterna ingår inte i regeringens plan. En representant från Regeringskansliet deltog under träffen.

Forumträff, 11 september 2019

Träffen innehöll: En fördjupning om det historiska arvet av rasism mot samer och romer utifrån rasbiologins historia i Sverige, en statusuppdatering från deltagande myndigheter, en presentation av

Sametinget om en kartläggning av rasism mot samer, en presentation av Länsstyrelsen Stockholm om myndighetens arbete med regeringens strategi för romsk inkludering samt en föreläsning om transpersoners levnadsvillkor och behov av reformer med uppföljande diskussion, ledd av den tidigare särskilde utredaren av utredningen *Stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner*, Ulrika Westerlund.

25 personer från 15 myndigheter deltog vid träffen. Fyra av myndigheterna ingår inte i regeringens plan.

Statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Forum för levande historia bedömer att fler myndigheter är intresserade av att delta vid forumträffarna än de som ingår i regeringens plan. Under uppdragsperioden har successivt fler myndigheter erbjudits plats vid träffarna. Vi har därför beslutat att från och med 2020 öppna forumträffarna för alla statliga myndigheter som är intresserade genom att lansera det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Genom nätverket kommer vi fortsatt kontinuerligt erbjuda forumträffar. Under 2020 kommer tre forumträffar erbjudas det statliga myndighetsnätverket.

I dag finns inte något annat motsvarande forum som återkommande samlar myndigheter och ger möjlighet att utbyta erfarenheter och få kompetensutvecklingsinsatser inom fältet rasism. De hbtq-strategiska myndigheterna har återkommande träffar med hbtq-tema, men såvitt Forum för levande historia känner till finns inte något återkommande forum som till denna slags träffar samlar även andra myndigheter än de hbtq-strategiska.

Rundabordssamtal

Flera av de myndigheter som ingår i planen har i dialogmöten med Forum för levande historia efterfrågat mindre fora för erfarenhetsutbyten där myndigheter med ansvar inom samma samhällsområde (exempelvis rättsväsendet) eller som delar ett tematiskt fokus (till exempel hat och hot på nätet) kan träffas. Vi lanserar därför under 2020 ett nytt koncept inom ramarna för samordningsuppdraget: rundabordssamtal. Till dessa samtal kommer ett mindre antal nyckelpersoner från utvalda myndigheter bjudas in för tematiska erfarenhetsutbyten och fördjupning. Under året planeras ett samtal genomföras för myndigheter inom rättsväsendet på temat hatbrott.

Fortbildningsinsatser

Grundläggande fortbildning om rasism, 26 oktober 2017

Samtliga myndigheter som utför arbete inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* samt Boverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen erbjöds plats vid en heldagsutbildning om rasism i historien och i dag.

29 personer från 9 myndigheter deltog vid fortbildningen.

Grundläggande fortbildning i hbtq-kompetens, 20 november 2017

Inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* ingår insatser för att motverka homo-, bi- och transfobi. Mot denna bakgrund erbjöd Forum för levande historia samtliga myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* samt Boverket, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Socialstyrelsen plats vid en heldagsutbildning om grundläggande hbtq-kompetens med fördjupning inom homo-, bi- och transfobi. Fortbildningen genomfördes i samarbete med RFSL Stockholm.

40 personer fördelat på 8 myndigheter deltog vid fortbildningen.

Konferens om arbete mot rasism för offentliganställda, 5 december 2019

Som avslutning på uppdragsperioden genomfördes en konferens om arbete mot rasism för offentliganställda. Konferensens syfte var att sprida lärdomar från det arbete som hittills bedrivits inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* samt att ge grundläggande kunskap om vad rasism är, hur arbete mot rasism kan bedrivas och att därigenom inspirera till förstärkt eller nytt arbete mot rasism. Målgrupp för konferensen var statliga myndigheter och kommuner. Platser upplåts även till Forum för levande historias referensgrupp.

Konferensen innehöll: En introduktion till rasism, ett panelsamtal om kunskap som redskap för att motverka rasism, ett anförande av statsrådet med ansvar för regeringens plan *Samlat grepp*, Åsa Lindhagen, ett panelsamtal om arbete mot rasistisk organisering, en föreläsning om hur myndigheter och kommuner med utgångspunkt i Forum för levande historias webbfortbildning om rasism och bemötande kan arbeta med bemötandefrågor samt en föreläsning om Göteborgs stads plan mot rasism. Dagen innehöll även grupparbeten och erfarenhetsutbyten.

Konferensen visades på Vimeo och Facebook och har haft totalt cirka 1 500 visningar. Konferensen erbjöd 240 platser. Omkring 35 kommuner var representerade (och stod för cirka 30 procent av deltagarna), närmare 40 myndigheter var representerade (och motsvarade cirka 60 procent av deltagarna) och runt 20 övriga, främst från civilsamhället (som tog 10 procent av platserna i anspråk).

Dialogmöten med myndigheter

Under 2017 genomförde Forum för levande historia en dialogturné med möten med företrädare för samtliga myndigheter som ingår i den nationella planen mot rasism. Mötenas syfte var att inventera behov av samordning och få en bild av på vilket sätt myndigheterna själva bedömde att de kunde bidra till forumträffar och ett uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området. Med utgångspunkt i dessa möten planerade Forum för levande historia genomförandet av uppdraget.

Under perioden maj–juni 2019 genomfördes en andra dialogturné med dialogmöten mellan Forum för levande historia och representanter för samtliga myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* (se bilaga 5 för detaljerad översikt av dialogmötena). Vi träffade personer med ansvar för att leda och samordna respektive myndighets uppdrag, framförallt projektledare, men i några fall chefer för verksamheten eller organisationen.

Mötenas syfte var flerfaldigt. Vi ville genomföra semistrukturerade samtal med representanter från myndigheterna för att: ta del av lärdomar från arbetet, få del av deras bild av behov av ytterligare insatser och samla önskemål rörande hur Forum för levande historias arbete med att samordna regeringens plan kan utvecklas framöver.

Samtalen utgick från ett frågebatteri, dokumenterades och sammanställdes. Myndigheterna fick de övergripande frågeställningarna på förhand, men alla representanter vi mötte hade inte möjlighet att på förhand förankra sina svar i sina respektive myndighetsledningar. Många myndigheter valde att inte besvara alla frågor, exempelvis för att frågor inte bedömdes vara tillämpbara på myndigheten eller för att man inte tyckte sig kunna svara för läget på hela myndigheten. Myndigheterna har olika uppdrag och behov, vilket gör att resultaten ibland spretar eller rentav är motsägelsefulla. För att åstadkomma en öppen dialog med myndighetsrepresentanterna har Forum för levande historia beslutat att inte peka ut enskilda myndigheter när resultaten presenteras. Medskick som presenteras kan komma från en eller flera myndigheter. Eftersom urvalsgruppen är liten och metoden kvalitativ har svaren begränsad generaliserbarhet. Det har nu gått en tid sedan samtalen genomfördes, varför förutsättningar kan ha förändrats sedan mötena. Forum för levande historia hoppas ändå att sammanställningen nedan av resultaten från dialogmötena ska fungera som en lägesbild, som en stillbild tagen i rörelsen av ett pågående arbete.

Planens styrkor

När myndigheter vid dialogmötena lyfte fram styrkor med planen pekade de på följande: planen har gett legitimitet, sammanhang och riktning för arbetet. Frågan om rasism är nu på dagordningen i myndigheter och myndigheternas kompetens i frågorna har ökat. Planen har vidare fungerat som en

plattform för spridning av ny kunskap, gett nya kontakter och samverkansytor för myndigheter. En majoritet av myndigheterna upplevde sig ha en övergripande bild av vad de andra myndigheterna arbetar med inom ramen för planen.

Myndigheternas främsta resultat

På frågan om vad myndigheternas främsta resultat är inom ramarna för det arbete som bedrivits inom planen fick vi som svar att myndigheterna

- ökat sin kunskap om rasism bland personalen
- lärt känna sin målgrupp bättre
- utvecklat ny kunskap åt sin målgrupp
- utvecklat nya pedagogiska redskap till sin målgrupp
- spridit arbetssätt och/eller
- upprättat en ny organisation för arbetet.

Myndigheternas främsta lärdomar

Två övergripande teman kan identifieras i myndigheternas främsta lärdomar från arbetet. En del av svaren handlar om lärdomar om hur arbetet bör organiseras och vad som bör karaktärisera det. Exempelvis att

- arbetet behöver vara långsiktigt eftersom det tar tid att förankra i den egna verksamheten och att komma in i andra organisationer med till exempel fortbildningsinsatser
- introduktionsutbildningar kan sätta igång processer hos mottagarna, men om det ska till en förändring krävs att mottagarna bedriver ett utvecklingsarbete
- arbetet bör integreras i all verksamhet i myndigheterna
- det är viktigt att myndighetsledningarna äger arbetet
- det i respektive myndighet behöver finnas en organisation för arbetet
- det finns en avsaknad av strategier för arbetet mot rasism på lokal nivå.

Andra svar handlar snarare om ”frågan” rasisms karaktär, laddning och kunskapsmässiga utmaningar i relation till det. Exempelvis:

- Begreppet rasism uppfattas som svårt och problematiskt eftersom det finns många tolkningar av det. Några myndigheter har haft svårigheter med gränsdragningen mellan rasism och diskriminering.
- Det behövs kunskap om olika rasismers historia och uttryck.
- Det finns en hög förväntan på att hatbrott ska lagföras – samtidigt är hatbrott ofta brott som är svårutredda, till exempel klotter.

Hur planen skulle kunna utvecklas framöver

När myndighetsrepresentanterna fick resonera kring hur planen skulle kunna utvecklas framöver delades en mångfald av uppslag, tankar och idéer.

Ett tema bland svaren är styrning. Flera myndigheter tyckte att styrningen kan förtydligas. En myndighet menade att alla myndigheter bör få i uppdrag att utveckla den interna kompetensen i hela organisationen. Några myndigheter menar att relationen mellan regeringens plan mot rasism å ena sidan och exempelvis regeringens samordnade och långsiktiga strategi för romsk inkludering eller regeringens strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck å andra sidan kan förtydligas. En liknande synpunkt var att det behövs mer samordning mellan olika tvärperspektiv. Vissa myndigheter har vidare upplevt en otydlighet kring vilka delar av myndighetens arbete som ingår i planen och vilka som inte gör det. Några myndigheter har haft svårt att tolka begrepp i sina uppdrag. Sådana begrepp som nämndes som svårtolkade vid mötena var: ”rasism”, ”diskriminering”, ”främlingsfientlighet” och ”mångfald”. Flera myndigheter trycker på behovet av långsiktighet i uppdragen. Ett fåtal trycker på behovet av mer av samma slags insatser.

Några tryckte på behov av särskilda uppdrag. Exempel på det som nämndes är att alla länsstyrelser bör arbeta mot våldsbejakande extremism och att fler myndigheter bör få i uppdrag att arbeta mot rasism mot muslimer. En myndighet uttrycker att Forum för levande historia saknas i nätverket för hbtq-strategiska myndigheter och att det är märkligt att myndigheten inte är hbtq-strategisk eftersom homo-, bi- och transfobi ingår i den nationella planen.

Flera av myndigheterna pekar på att deras myndighetsledningar prioriterar arbetet. Det kan exempelvis ta sig uttryck i att ledningen internt signalerar att uppdraget är viktigt, att ledningen ger ansvariga medarbetare tydliga mandat, att ledningen upplevs som närvarande i och ger feedback på arbetet. Samtidigt har det påtalats att det finns ett behov av att jobba mer gentemot myndighetsledningar.

Ett annat tema bland svaren är kunskap. Det handlar om att kunskapen om rasism behöver öka både bland offentliganställda och delar av allmänheten. Flera pekade på vikten av fortbildning för offentliganställda. En myndighet föreslog en högskolekurs för offentliganställda inom frågor som rör rasism och diskriminering. En myndighet efterfrågade en forskningsdatabas som samlar forskning om rasism. Några myndighetsrepresentanter pekade på att ny kunskap behöver produceras, exempelvis vad gäller säkerhetsläget för landets moskéer och liknande lokaler samt levnadsvillkoren för unga queera, unga transpersoner samt unga nyanlända hbtq-personer och unga hbtq-personer i hemlöshet. En myndighet pekade på att det kunde vara en god idé med ett demokratilyft för skolan, liksom man tidigare haft till exempel läs- och mattelyft.

Ett annat tema är att fler skulle kunna involveras i arbetet, till exempel fackliga organisationer eller näringsliv.

En myndighet efterfrågade att regeringen återkommer om hur den avser att agera på resultat från kartläggningar som producerats av myndigheter inom ramarna för regeringens plan.

Myndigheternas dialog med Regeringskansliet

En majoritet av myndigheterna tyckte att de uppdrag som de fått inom ramarna för planen har varit tydliga. Majoriteten av myndigheterna vittnade om att dialogen med respektive ansvarigt departement är god. Dock sker dialogen ibland mellan departementspersonal och avdelningschef eller generaldirektör, varför tjänstepersonerna vi mötte kan ha begränsad insyn i den återkoppling myndigheten får.

Flera av myndigheterna bjuds in till sitt respektive departement för att hålla dragningar om uppdragen. Flera av myndigheterna uppgav att de tolkar det som att deras arbete är på rätt väg om de inte meddelas annat av sitt departement. Om uppdrag förlängs tolkas detta av flera myndigheter som att uppdragsgivaren är nöjd, även om det inte återkopplas.

Arbetets spridning inom myndigheterna

I vilken utsträckning information om uppdragen har spridits internt på myndigheterna skiljer sig åt, men någon form av spridning har skett i samtliga myndigheter. Det framgick dock i mötena att det för stora myndigheter kan vara svårt att nå ut med insatser i hela organisationen. Exempel på spridningsaktiviteter som genomförts är

- kunskapshöjande insatser inom uppdragets temaområde för personal
- dragningar om själva uppdraget för personal
- expertis från andra delar av myndigheten har involverats i arbetet
- frågor om rasism har förts in i verksamhetsplaneringen.

Utvärdering av arbetet

Myndigheterna följer upp sitt arbete på olika sätt och i olika omfattning, från att sammanställa aktivitetslistor och använda enkäter till att använda extern utvärderare. Flera av myndigheterna uppgav att de hade svårigheter med att utvärdera sitt arbete, exempelvis på grund av låg svarsfrekvens på enkäter och att det är svårt att bedöma vad som givit en viss effekt. Några av myndigheterna berättade att de använt resultat från utvärderingar för att justera genomförandet av sitt arbete.

Samverkan

En majoritet av myndigheterna tycks samverka med andra myndigheter kring frågorna. I fleras uppdrag från regeringen är det framskrivet att de ska samverka. Flera av myndigheterna hade redan innan planen upparbetade samverkansformer. Några av myndigheterna uppgav att de genom arbetet har inlett ny samverkan med andra myndigheter. Omfattningen för samverkan har varierat, från enstaka möten till ett gemensamt genomförande av större insatser. Några ser potential för mer samverkan framöver, exempelvis vad gäller att ta fram gemensamma material.

Dialog med civilsamhället

Flera av myndigheterna för, eller har under uppdragsperioden fört, dialog med civilsamhället. Bland myndigheterna finns ett spann för hur formaliserade dialogerna har varit, från att ideella organisationer anlitas som sakkunniga för kunskapsutveckling till spontana möten vid konferenser. Ett fåtal av myndigheterna har planerat dialog med civilsamhällesorganisationer, men inte hunnit genomföra den än eller ser inte behov av en sådan dialog.

Resurser för genomförande av uppdrag

En övervägande majoritet av myndigheterna uppgav att de har haft tillräckliga resurser för att genomföra sina uppdrag. De som upplevde att resurserna varit begränsade tryckte på utmaningar som att det är kostsamt att sprida framtagna material, nå stora målgrupper exempelvis med fortbildningsinsatser samt verksamhetsanpassa fortbildningar.

Tidsbrist verkar ha varit en större utmaning för myndigheterna än brist på ekonomiska resurser. En myndighet tyckte att tiden för genomförandet av dess uppdrag var för kort. Flera tryckte på vikten av långsiktiga uppdrag för att få bra förutsättningar för verksamhetsplanering och möjlighet att behålla personal. Några av myndigheterna uppgav att deras uppdrag blivit lidande på grund av personalomsättning. För några av myndigheterna har en förutsättning för att det skulle vara möjligt att genomföra uppdrag på utsatt tid varit att extern kompetens anlitats i form av exempelvis en myndighet, ett forskningsinstitut eller ett studieförbund.

Förutsättningar att fortsätta arbetet inom ordinarie uppdrag

De myndigheter som genomfört tidsbegränsade uppdrag fick frågan hur förutsättningarna ser ut för att fortsätta arbetet inom ramarna för ordinarie verksamhet. Här fanns en stor variation bland svaren: från att arbetet kommer att fortsätta i ordinarie verksamhet efter ett tidsbegränsat uppdrags slut till att det saknas förutsättningar att fortsätta arbetet utan särskilda medel. Flera av myndigheterna angav att de

redan hade eller skulle skicka in äskanden då det finns ett behov av att fortsätta arbetet med särskild finansiering.

Några av de hbtq-strategiska myndigheterna som ingår i regeringens plan menar att det vid korta uppdrag underlättar om myndigheten redan har ett utpekat sektorsansvar inom det aktuella området, exempelvis hbtq, inskrivet i sitt uppdrag. Då finns redan ett kontinuerligt arbete, upparbetad kompetens och en struktur för arbetsfördelning, vilket stärker beredskapen om en myndighet får ett kort uppdrag.

Myndigheternas uppfattning om forumträffarna[4]

En majoritet av de myndigheter som närvarat på forumträffarna uttryckte att de har varit bra. En myndighet uppgav att den inte sett behov av att delta vid träffarna. Flera av myndigheterna tyckte att träffarna bidragit till ökad kunskap om det arbete som bedrivs inom ramarna för planen, vilket har uppskattats. De flesta myndigheterna berättade att de gärna bidrar med kunskap till forumträffarna. Några av myndigheterna ser träffarna som en arena för att presentera resultat från det egna arbetet. Forumträffarna har gett myndigheterna tips på föreläsare som de kunnat använda till egna utbildningsinsatser. Några myndigheter uttryckte att det varit mer fokus på rasism och mindre på homo-, bi- och transfobi vid träffarna.

De flesta av myndigheterna tyckte att träffarna har varit lagom ofta. Några av de mindre myndigheterna menade att det kan vara svårt att hinna delta. En av myndigheterna uttryckte att träffarnas lokalisering i förhållande till den egna myndighetens lokalisering har påverkat möjligheterna att delta.

Flera av myndigheterna tog upp att uppdragen skiljer sig mycket myndigheterna emellan, vilket ibland försvårat erfarenhetsutbytena vid träffarna. Någon av myndigheterna påtalade att också kunskapsskillnad myndighetsrepresentanter emellan kan vara en utmaning vid träffarna. Flera av myndigheterna påtalade att ännu fler myndigheter bör bjudas in till forumträffarna. Några av myndigheterna föreslog någon form av tematiskt klustrande av myndigheterna, så att exempelvis myndigheter som arbetar inom rättsväsendet kan utbyta erfarenheter sinsemellan.

En fråga som lyftes av några myndigheter är möjligheten att sprida kunskap från träffarna inom de egna myndigheterna. En myndighetsrepresentant uppgav att de till träffarna tagit med medarbetare som arbetar med närliggande uppdrag för att sprida kunskapen på myndigheten. En annan myndighet

[4] Forumträffarna har utöver återkoppling vid dialogmötena även utvärderats genom enkäter i anslutning till respektive träff. Såväl återkoppling vid dialogmöten som via enkäterna har fungerat som underlag för Forum för levande historias löpande arbete med att utveckla forumträffarna.

uttryckte att om arbetet mot rasism hade betraktats som en kärnverksamhet så skulle det ha funnits strukturer för återföring av kunskap och information från träffarna i myndigheten, men att det saknas i dag.

Hat och hot mot offentliganställda

Flera myndigheter lyfte på eget initiativ frågan att tjänstepersoner som arbetar mot rasism, sexism, homo-, bi- och transfobi och liknande frågor kan utsattas för hot och hat. Tjänstepersoner som själva tillhör utsatta grupper kan känna sig särskilt utsatta. Några myndigheter beskrev att de tillämpar olika strategier för att minska risken för utsatthet, men det påtalas att mer kunskap om riskhantering behövs.

Kommunikationsinsatser

På vår webbplats har myndighetens arbete på temat rasism, med allt ifrån lärarhandledningar och klassrumsmaterial till kunskapsöversikter, poddar och filmer samlats under ingången Prata rasism. Syftet är att ge personer som besöker webbplatsen en snabb överblick av den stora mängd material som myndigheten utvecklat i syfte att öka kunskapen om rasism.

Forum för levande historia har även en särskild sida om myndigheters arbete mot rasism, homo-, bi- och transfobi. Där finns information om regeringens plan och de myndigheter som ingår i den. Syftet med sidan är att informera om det arbete som bedrivs inom ramarna för regeringens plan. Därför publicerar vi löpande såväl myndigheternas uppdrag som deras redovisningar av uppdragen på sidan. Det är också möjligt att på sidan anmäla sig till det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

På Forum för levande historias webbplats finns också en lösenordskyddad sida där myndigheten löpande publicerar dokumentation från forumträffar och andra insatser för myndighetsnätverket. Syftet med sidan är att samla information till myndigheterna på en plats. Den lösenordskyddade sidan är sedan 2020 öppen för samtliga myndigheter som anmäler sig till myndighetsnätverket.

Ett nyhetsbrev för myndigheternas kontaktpersoner skickas från och med 2018 ut fyra gånger per år och innehåller information om arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi som pågår i offentlig sektor, främst inom staten. Nyhetsbrevet är en insats som efterfrågats vid dialogmöten. Syftet är att ge myndigheterna kontinuerlig kunskap om det arbete som bedrivs inom ramarna för planen och därmed möjliggöra för myndigheterna att få syn på ny kunskap och möjliga samverkansområden. Nyhetsbrevet ska också bidra till omvärldsbevakning, exempelvis vad gäller konferenser, aktuella utlysningar och intressanta projekt på området rasism samt homo-, bi-, och transfobi. Sedan nyhetsbrevet upprättades har 9 nyhetsbrev skickats till mottagare vid berörda myndigheter. Antalet

mottagare och läsare har ökat över tid. Sedan 2020 tillsänds nyhetsbrevet alla som har anmält sig till det statliga myndighetsnätverket och nådde i mars 2020 drygt 200 personer.

Ett koncept för framtagande av lärande exempel från myndigheternas arbete har utvecklats. Exemplen syftar till att sprida lärdomar från det arbete som har bedrivits inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* genom att på ett tillgängligt sätt beskriva myndigheternas arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi. Att få del av tillgänglig information om vad myndigheterna gör har till exempel efterfrågats vid dialogmöte med myndighet och regeringens sakråd med civilsamhället. Hittills har 21 lärande exempel i form av redaktionella artiklar tagits fram och publicerats på Forum för levande historias webbplats samt spridits via sociala medier. Hur många visningar respektive artikel har skiljer sig mycket, sannolikt både på grund av intresset i relation till artiklarnas innehåll och hur länge artiklarna varit publicerade. Vi samlade först 10 av artiklarna i en tryckt publikation med en upplaga om 500 exemplar och har därefter gjort nytryck innehållandes samtliga 21 artiklar i 700 exemplar. Publikationen har spridits bland annat i samband med forumträffar, seminarier och möten samt vid konferensen om arbete mot rasism för offentliganställda.

I samband med den samlade rapporteringen 2018 intervjuades Forum för levande historias överintendent, Ingrid Lomfors, av TT om slutsatserna i rapporteringen. TT-artikeln resulterade i cirka 35 artiklar i både landsortsmedia och riksmedia. Artikeln publicerades bland annat i DN, SvD, Aftonbladet och GP. Rapporteringen 2018 och konferensen om arbete mot rasism för offentliganställda 2019 har även kommunicerats genom pressmeddelanden och riktad information till journalister.

Myndigheten har deltagit i och arrangerat många spridningsinsatser på olika arenor så som Mångkulturellt centrums Allmändalen, Bokmässan och MR-dagarna. Flera av seminarierna har filmats och gjorts tillgängliga via myndighetens digitala kanaler. För fullständig beskrivning av de spridningsinsatser som ägt rum sedan föregående redovisningstillfälle, se bilaga 6.

Poddar

Under hösten 2019 och våren 2020 har ytterligare poddavsnitt spelats in under rubriken Prata rasism. Vi har tidigare tagit fram sex poddavsnitt där forskare ger olika perspektiv på vad rasism är. De nya avsnitten utgår från arbete som bedrivits inom ramarna för den nationella planen mot rasism och fokuserar på hur det offentliga kan arbeta mot rasism. Podden fördjupar sig inom: 1) Arbete mot rasistiskt hat och hot på nätet 2) Arbete mot rasism i skolan 3) Arbete mot rasism i kommuner 4) Arbete mot rasism som arbetsgivare och 5) Arbete mot hatbrott.

Uppföljning

Forum för levande historia har under uppdragsperioden presenterat ett antal möjliga fokusområden, liksom möjliga underlag till ett uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området. Forum för levande historia har också konstaterat att vidare utveckling av ett uppföljningssystem behöver föregås av ett förtydligande från regeringen om vad som ska följas upp, till exempel i form av beslut om ett nationellt mål på området.

Planens inriktning

Nedan presenteras en sammanställning av de myndighetsuppdrag som ingår i regeringens plan *Samlat grepp.* Uppdragstexterna har genomsökts och Forum för levande historia har gjort en bedömning av vilka primära fokus uppdragen har eller har haft sorterat på de olika former av rasism (afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer) samt liknande former av fientlighet (homo-, bi- och transfobi) som regeringen ger exempel på i planen. Eftersom många av uppdragen inte fokuserar på en specifik form av rasism eller liknande form av fientlighet, utan är mer övergripande till sin karaktär, har en kategori upprättats för uppdrag som är fokuserade mer generellt mot rasism och liknande former av fientlighet.

Myndighet	**Afro-fobi**	**Anti-semitism**	**Anti-ziganism**	**Islamo-fobi**	**Rasism mot samer**	**Homo-, bi- och transfobi**	**Generellt: rasism och liknande former av fientlighet**
Brottsförebyggande rådet[5]							X
Brottsförebyggande rådet[6]				X			
Brottsförebyggande rådet[7]		X					
Diskrimineringsombudsmannen[8]							X
Diskrimineringsombudsmannen[9]							X
Diskrimineringsombudsmannen[10]	X						X

[5] Arbete med hatbrottsstatistiken (ordinarie verksamhet)
[6] Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott
[7] Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om antisemitiska hatbrott
[8] Arbete mot diskriminering (ordinarie verksamhet)
[9] Uppdrag att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans
[10] Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofobi

Forum för levande historia[11]							X
Forum för levande historia[12]							X
Länsstyrelsen i Dalarnas län[13]							X
Myndigheten för stöd till trossamfund[14]				X			
Myndigheten för stöd till trossamfund[15]				X			
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor[16]						X	
Polisen[17]							X
Polisen[18]							X
Sametinget[19]					X		
Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet[20]							X
Statens kulturråd[21]							X
Statens medieråd[22]							X
Statens medieråd[23]							X
Statens skolverk[24]							

[11] Uppdrag till Forum för levande historia om att utvidga och förlänga utbildningsinsatsen om rasism i historien och i dag
[12] Uppdrag till Forum för levande historia att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag
[13] Uppdrag till Länsstyrelsen i Dalarnas län om att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism
[14] Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar
[15] Uppdrag till Myndigheten för stöd till trossamfund att genomföra insatser mot rasism riktad mot muslimer
[16] Uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer
[17] Uppdrag att vidta åtgärder mot rasism, hatbrott och andra brott som hotar demokratin
[18] Arbete mot hatbrott (ordinarie verksamhet)
[19] Uppdrag till Sametinget att kartlägga rasism mot samer i Sverige i dag
[20] Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Göteborgs universitet: ”(…) Göteborgs universitet ska utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer”.
[21] Uppdrag till Statens kulturråd om att genomföra kunskapshöjande insatser kring hur verksamheter som förmedlar konst och kultur kan synliggöra normer och utmana negativa stereotyper
[22] Uppdrag till Statens medieråd att utveckla och förlänga kampanjen No Hate Speech Movement
[23] Uppdrag till statens medieråd att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism
[24] Arbete med att främja skolans värdegrund, vilken inbegriper att aktivt motverka rasistiska tendenser (ordinarie verksamhet)

Statens skolverk[25]							X
Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)[26]		X[27]					X
Vetenskapsrådet[28]							X
Vetenskapsrådet[29]							X
Åklagarmyndigheten[30]							X

Sammanställningen ger en överblick av planens inriktning hittills. Samtliga uppdrag som är del av en myndighets ordinarie verksamhet har en mer generell karaktär. Bland de särskilda uppdragen är det ungefär lika vanligt med uppdrag som är generella som uppdrag som är mer specifikt inriktade på någon form av rasism.

Forum för levande historia noterar att inga specifika uppdrag för att bekämpa antiziganism har genomförts inom ramarna för regeringens plan mot rasism. En förklaring kan vara att regeringen sedan 2012 har en strategi för romsk inkludering i vilken frågor om antiziganism ingår.[31] Utredningen *Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor* har vidare föreslagit att en ny myndighet för ”romska frågor” bör inrättas, bland annat med uppdrag att ”synliggöra, samla och sprida kunskap samt verka för att metoder utvecklas för att motverka den antiziganism och diskriminering som minoriteten romer utsätts för och den påverkan som historisk rasism och diskriminering för med sig”.[32]

En mycket större andel av uppdragen i planen fokuserar på rasism(er) än homo-, bi och transfobi. En förklaring kan vara att regeringen sedan 2014 har en egen strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck som bland annat innehåller ett kapitel om

[25] Uppdrag till Statens skolverk att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans
[26] Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda
[27] I regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 6:1 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse (2019-12-17) har regeringen beslutat att Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) får använda högst 500 000 för att ta fram en rapport om antisemitismen i olika digitala miljöer inför Malmös internationella forum om hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism 2020, som en del av uppdraget att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda som sprids via internet och sociala medier
[28] Uppdrag att utlysa medel för ett forskningsprogram
[29] Uppdrag att genomföra en kartläggning av forskning om rasism på arbetsmarknaden
[30] Arbete mot hatbrott (ordinarie verksamhet)
[31] Regeringens skrivelse 2011/12:56. En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032, s. 12.
[32] Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor. Ds 2019:15, s. 7 https://www.regeringen.se/4adacd/contentassets/a0605687c20c431daf40db27e739cc86/langsiktighet-och-stadga-i-arbetet-framat---en-myndighet-for-romska-fragor-ds-201915 hämtad 2020-01-30

våld, diskriminering och andra kränkningar. [33] Regeringen meddelade dessutom under 2019 att den avser att förstärka och komplettera strategin med en handlingsplan för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.[34]

ENAR:s analys av den nationella planen mot rasism

I tidigare redovisningar har vi inte haft något avsnitt som redovisar internationella organisationers synpunkter på den nationella planen mot rasism. Vi ger därför plats åt ett sådant avsnitt i denna slutredovisning. Några av de ståndpunkter vi redogör för i avsnittet har lyfts också från myndigheter vid dialogmötena eller vid referensgruppträffarna med civilsamhällesorganisationer. Andra medskick har däremot inte lika tydligt kommit fram och kan därmed fungera berikande av rapporten som kompletterande perspektiv.

European network against racism (ENAR) är ett europeiskt nätverk bestående av omkring 150 ideella organisationer som arbetar för racial equality[35] i Europa.[36] I mars 2019 släppte ENAR rapporten *Lessons for effective national anti-racism policies.* I den studeras bland annat regeringens plan *Samlat grepp* och rekommendationer lämnas för vad som karaktäriserar en bra nationell plan mot rasism.[37]

Forum för levande historia redogör nedan översiktligt för rapportens slutsatser rörande utvecklingsområden för Sverige. Eftersom rapporten publicerades för drygt ett år sedan har regeringen beslutat om nya insatser sedan dess. Forum för levande historia har därför i strävan efter att ge en mer rättvisande bild kompletterat med information om sådana insatser där så bedöms vara relevant.

Insatser för att bekämpa olika slags rasism

ENAR påtalar att olika grupper av människor påverkas olika av rasism, vilket bör framgå i en nationell plan. ENAR menar att det är lämpligt att en nationell plan erkänner: afrofobi, islamofobi, antisemitism, antiziganism och rasism mot migranter.[38] Samtliga dessa former av rasism omnämns i

[33] https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/6aa547fb55c74d1d9f49121119792da9/en-strategi-for-lika-rattigheter-och-mojligheter-oavsett-sexuell-laggning-konsidentitet-eller-konsuttryck hämtad 2020-01-30
[34] https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/09/historisk-satsning-mot-rasism-och-for-hbtq-personers-lika-rattigheter/ hämtad 2020-01-30
[35] Vi har valt att inte översätta vissa begrepp från rapporten då de kan vara svåröversatta eller med hänsyn till risken för att deras avsedda betydelse förändras med översättningen.
[36] https://www.enar-eu.org/ hämtad 2020-02-17
[37] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 6, 8.
[38] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 13.

regeringens plan, förutom rasism mot migranter. Planen innehåller enligt ENAR inte heller några särskilda åtgärder rörande denna form av rasism.[39]

Islamofobi omnämns i planen, men ENAR menar att de flesta insatserna i den fokuserar på att det behövs mer forskning om islamofobi snarare än insatser för att motverka den.[40]

Forum för levande historia kan konstatera att tre uppdrag med särskilt fokus på islamofobi givits myndigheter inom ramarna för planen. De två förstnämnda uppdragen har beslutats sedan ENAR:s rapport publicerades:

- Brottsförebyggande rådet ska göra en fördjupad studie av islamofobiska hatbrott i syfte att få förbättrad kunskap för att kunna stärka det förebyggande arbetet mot rasism, särskilt islamofobi. [41]
- Myndigheten för stöd till trossamfund ska höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar samt aktörers utsatthet för islamofobi och hatbrott. I uppdraget ingår att myndigheten på alla nivåer ska stärka relationer mellan muslimska församlingar, muslimska organisationer, kommuner och berörda myndigheter.[42]
- Myndigheten för stöd till trossamfund har haft i uppdrag att genomföra regionala seminarier om rasism för det civila samhället, särskilt muslimska församlingar och organisationer samt andra berörda aktörer, i syfte att öka benägenheten att polisanmäla brott och anmäla diskriminering riktad mot muslimer.[43]

ENAR menar att antisemitism synliggörs i den svenska planen, men att det inte presenteras några specifika insatser för att motverka antisemitismen.[44]

Forum för levande historia kan konstatera att regeringen sedan ENAR skrev sin rapport lanserat en nationell satsning för att öka kunskaperna om Förintelsen och antisemitism, i vilken uppdrag givits till Forum för levande historia, Statens historiska museer, Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Regeringen har även meddelat att en konferens mot antisemitism och för hågkomsten av Förintelsen arrangeras i oktober 2020 för experter och

[39] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 20.
[40] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 16.
[41] Regeringsbeslut A2019/01891/MRB Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om islamofobiska hatbrott
[42] Regeringsbeslut A2019/01200/MRB Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar
[43] Regeringsbeslut Ku2017/02228/DISK Uppdrag till Myndigheten för stöd till trossamfund att genomföra insatser mot rasism riktad mot muslimer.
[44] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 17.

beslutsfattare från hela världen.[45] Dessförinnan har ett uppdrag med specifikt fokus på antisemitism getts till en myndighet inom ramarna för planen:

- Brottsförebyggande rådet har haft uppdrag att göra en fördjupad studie av antisemitiska hatbrott, som skulle belysa den antisemitiska hatbrottslighetens karaktär med fokus på gärningspersoner i syfte att få förbättrad kunskap för att stärka det förebyggande arbetet.[46]

ENAR påtalar också att EU-parlamentet har uppmanat EU:s medlemsstater att anta International Holocaust Remembrance Alliance:s (IHRA) arbetsdefinition av antisemitism.[47]

Forum för levande historia kan konstatera att Sverige ställde sig bakom IHRA:s arbetsdefinition av begreppet antisemitism år 2016[48] och statsminister Stefan Löfven har sedan ENAR:s rapport skrevs meddelat att Sverige även ställer sig bakom IHRA:s exempel på antisemitism.[49]

I ENAR:s rapport står att Sveriges plan mot rasism inte erbjuder några specifika insatser för att bekämpa antiziganism, men att det framgår att sådana ska utvecklas baserat på Kommissionen mot antiziganisms arbete.[50]

Forum för levande historia kan konstatera att några särskilda uppdrag med fokus på antiziganism hittills inte getts till någon myndighet inom ramarna för planen. Frånvaron av sådana uppdrag diskuteras utförligare på sidan 41 i denna rapport.

Jämlikhetsdata

I sin rapport presenterar ENAR ett förslag på checklista för vad som karaktäriserar en bra nationell plan. Organisationen har i checklistan gjort en bedömning av Sveriges plan. Ett område som inte är avcheckat i bedömningen och av organisationen därmed inte betraktas som uppfyllt är Comprehensive equality data collection.[51]

[45] https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/02/nationell-satsning-ska-oka-kunskaperna-om-forintelsen-och-antisemitism hämtad 2020-03-04
[46] Regeringsbeslut Ku2017/02333/DISK Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om antisemitiska hatbrott
[47] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 16.
[48] https://www.svd.se/antisemitism-vissa-vill-ga-langre-i-ny-definition hämtad 2020-02-17
[49] https://www.ynetnews.com/article/rJgIk2VZ8 hämtad 2020-02-17
[50] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 18.
[51] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 33.

ENAR menar att nationella planer mot rasism bör innehålla specifika mål, en nulägesbeskrivning och uppföljningsbara indikatorer för att mäta utvecklingen över tid.[52] För att möjliggöra detta behöver jämlikhetsdata[53] samlas in enligt ENAR. Organisationen konstaterar vidare att många EU-länder har varit tveksamma till att introducera jämlikhetsdata på nationell nivå.[54]

Forum för levande historia kan konstatera att regeringen skriver på detta tema i den nationella planen *Samlat grepp* att ”Alla aktörer som deltar i arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott behöver bra kunskapsunderlag för att kunna fatta beslut om rätt insatser. Övergripande uppgifter om levnadsförhållanden utgör ett viktigt, och många gånger nödvändigt, underlag för att utforma och följa upp regeringens politik. Sverige har en restriktiv syn på statistik och datainsamling i förhållande till bland annat de nationella minoriteterna och regeringen har ingen anledning att ompröva denna hållning. Det är dock viktigt att visa lyhördhet inför olika gruppers förutsättningar och behov”.[55]

Forum för levande historia noterar att synpunkter som har likheter med ENAR:s framförts även av andra internationella organ om behovet av mål och datainsamling rörande rasism:

- The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) är ett oberoende organ inrättat av Europarådet som övervakar situationen för mänskliga rättigheter, särskilt inriktat på frågor som rör rasism och intolerans.[56] ECRI rekommenderar att tydliga mål och indikatorer införs i den nationella planen. De lämnar också rekommendationen att svenska myndigheter samlar in relevant data om rasism och rasdiskriminering uppdelad i kategorier som religion, språk, nationalitet och nationellt eller etniskt ursprung och säkerställer att detta i samtliga fall utförs med tillbörlig hänsyn till sekretess, samtycke och självidentifiering till grupper.[57]
- The Committee on the Elimination of Racial Discrimination (CERD) är en FN-kommitté bestående av oberoende experter som granskar länders efterlevnad av FN:s

[52] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 20.
[53] ”(…) all types of disaggregated data used to assess the comparative situation of a specific discriminated group or group at risk of discrimination, design public policies so that they can contribute to promoting equality and assess their implementation”. *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 21.
[54] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 21–22.
[55] Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. 2016, s. 55–56.
[56] https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance hämtad 2020-03-04
[57] ECRI:s rapport om Sverige (femte granskningscykeln). 2018. Europarådet, s. 18, 22.

konvention om avskaffande av rasdiskriminering.[58] CERD uttrycker oro över bristen på statistik över befolkningens sammansättning och olika etniska gruppers åtnjutande av ekonomiska och sociala rättigheter i Sverige. Kommittén rekommenderar Sverige att bredda sin datainsamling genom att använda indikatorer på etnisk mångfald för att ta fram empiriska underlag till strategier för att förbättra allas åtnjutande av rättigheterna i konventionen och underlätta uppföljningen av den. Kommittén lyfter vikten av anonymitet och självidentifikation vid datainsamling.[59]

Forum för levande historia vill i sammanhanget nämna att ett visst arbete på temat datainsamling med koppling till planen har bedrivits:

- Inom ramarna för regeringens plan *Samlat grepp* utlyste Vetenskapsrådet 2016 i samråd med Forte ett forskningsprogram omfattande 20 miljoner kronor per år i fyra år. Mångkulturellt centrum har därigenom beviljats medel för projektet ”Metodologiska laboratorier – hur skapa etiskt och vetenskapligt hållbara metoder att mäta diskriminering på grund av etnicitet, hudfärg och religion?”[60]
- Vidare har Diskrimineringsombudsmannen inom ramarna för regeringens plan haft ett uppdrag att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofobi.[61] Afrosvenska organisationer lyfte i samtal med Diskrimineringsombudsmannen vikten av att utveckla jämlikhetsdata som en grund för arbetet med lika rättigheter och möjligheter. Mot den bakgrunden lät Diskrimineringsombudsmannen Institutet för framtidsstudier i ett pilotprojekt utforma kvalitativa och kvantitativa studier över hur diskriminering påverkar afrosvenskars tillgång till lika rättigheter och möjligheter.[62]

Planens omfattning

I sin rapport presenterar ENAR som nämnt ett förslag på checklista för vad som karaktäriserar en bra nationell plan där regeringens plan bedömts. Ytterligare ett område som inte är avcheckat i bedömningen av Sveriges plan är Comprehensive scope and diverse strategies. ENAR menar att

[58] https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CERD/Pages/CERDIndex.aspx hämtad 2020-03-04
[59] Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering. Slutsatser avseende Sveriges kombinerade 22:a och 23:e periodiska rapport. 2018. Förenta nationerna. s. 2.
[60] Rasism på arbetsmarknaden. En inventering av forskningsläget 2017. s. 17. https://www.vr.se/download/18.5f55e5e81618e003b7066f9d/1555332264901/Rasism-pa-arbetsmarknaden-Inventering-forskningslaeget_VR_2017.pdf hämtad 2020-02-17
[61] Regeringsbeslut Ku20156/01668/DISK
[62] Diskrimineringsombudsmannen. 2017. Slutredovisning av regeringsuppdraget angående kunskapshöjande åtgärder om afrofobi Ku/2015/01668/DISK.

rasism och diskriminering påverkar människor i livets alla områden och att en plan därför bör omfatta alla dessa. De områden som nämns är följande:

- Education
- Housing
- Health
- Employment
- Policing, security and the criminal justice system

ENAR menar att den svenska planen främst fokuserar på utbildningsinsatser och insatser för att motverka hatbrott. [63]

Forum för levande historia noterar att fler internationella organ pekat ut nämnda sektorer som centrala för arbetet mot rasism:

- CERD uttrycker oro över rapporter att muslimer har svårt att få tillgång till arbete och bostad utanför områden där minoriteter utgör en stor del av befolkningen. Kommittén pekar också på att afrosvenskar drabbas av boendesegregation, ekonomisk segregation och svårigheter att få tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning och arbete. CERD lyfter vidare att romer har svårt att få tillgång till utbildning, arbete, boende, hälso- och sjukvård och rättvisa. Kommittén uttrycker också oro över rapporter den fått om att polisen ofta profilerar synliga minoriteter. CERD föreslår att Sverige vidtar åtgärder inom nämnda områden.[64]
- Även ECRI pekar på rättsväsendet. ECRI rekommenderar att lämpliga åtgärder vidtas för att säkerställa att polisen inte använder etnisk profilering eller upprättar etniska databaser. ECRI uttrycker även att en analys av orsaken till den låga uppklarandegraden av hatbrott bör göras liksom en bedömning av vilka resurser polis- och åklagarväsendet behöver för att hantera hatbrotten effektivare.[65]

Kommuner och regioner

ENAR menar att en framgångsfaktor för implementering av en nationell plan mot rasism är att både den regionala och lokala nivån involveras. Ett ytterligare område som inte är avcheckat i ENAR:s bedömning av regeringens plan är Local dimension.[66]

[63] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR), s. 23–24, 30.
[64] Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering. Slutsatser avseende Sveriges kombinerade 22:a och 23:e periodiska rapport. 2018. Förenta nationerna. s. 5.
[65] ECRI:s rapport om Sverige (femte granskningscykeln). 2018. Europarådet. s. 25.
[66] *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism. 2019.* European Network Against Racism (ENAR). s. 33–34.

Forum för levande historia vill här lyfta att Diskrimineringsombudsmannen 2018 undersökte kommuners arbete mot rasism. Diskrimineringsombudsmannen påtalade bland annat att de funnit få exempel på insatser med uttalat syfte att motverka rasism i kommunerna. Myndigheten menar också att kommunerna sällan tittar på den egna organisationens roll i arbetet mot rasism, även om det kan finnas behov av att göra det.[67]

Mall för myndigheters redovisning

Till delredovisningen 2018 hade Forum för levande historia tagit fram en mall (bilaga 3) som erbjöds myndigheter som i sina uppdrag hade inskrivet att de skulle redovisa sitt arbete med kopia till Forum för levande historia. Mallen innehöll rubriker under vilka stödfrågor formulerats. Genom att besvara frågorna skrev myndigheterna rapporteringen av sina tidsbegränsade uppdrag. Sedan mallen togs fram har den årligen erbjudits redovisande myndigheter som ett frivilligt stöd. Mallen har årligen utvecklats utifrån återkoppling från redovisande myndigheter.

Forum för levande historias bedömning är att mallen har fungerat som ett stöd för redovisande myndigheter och för Forum för levande historia vid sammanställning av rapporterna, varför vi avser att även fortsatt erbjuda redovisande myndigheter mallen.

Enkät om myndigheters organisatoriska förutsättningar

Till delredovisningen 2018 hade Forum för levande historia också tagit fram två enkäter för att samla kunskap om myndigheternas arbete mot rasism och homo-, bi- samt transfobi. Båda enkäterna var frivilliga för myndigheterna att besvara.

Den ena enkäten var mer omfattande där myndigheter redogjorde både för det arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi som utförts inom ramarna för särskilda uppdrag – och för det arbete som utförts inom ramarna för ordinarie verksamhet. Enkäten erbjöds myndigheter med uppdrag att redovisa uppdrag med kopia till Forum för levande historia.

Den andra enkäten var mindre omfattande. I den redovisade myndigheter sitt ordinarie arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi. Enkäten skickades till övriga myndigheter som ingår i regeringens plan samt Boverket, Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Arbetsförmedlingen som identifierats som centrala myndigheter på området.

[67] Redovisning av uppdraget att utveckla och intensifiera arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans genom att följa upp insatser inom området – A2014/2479/DISK med ändringen Ku2016/02629/DISK. 2018. Diskrimineringsombudsmannen.

Syftet med att enkäterna ställde frågor om myndigheters ordinarie arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi och inte enbart det arbete som utfördes inom ramarna för tidsbegränsade uppdrag, var att samla kunskap om det ordinarie arbete som bedrivs på myndigheter. I och med detta testade Forum för levande historia en metod för att samla kunskap om myndigheters organisatoriska förutsättningar att bedriva arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi. Exempel på organisatoriska förutsättningar var: hur mycket personalresurser som avsätts för frågorna, om frågorna tas upp i myndighetsdialog, om myndigheterna hade mål och aktiviteter kopplade till frågorna i sina verksamhetsplaner och om myndigheterna hade rutiner för att hantera klagomål från utsatta grupper. Detta med syfte att utforska om denna slags undersökning skulle kunna vara ett underlag för ett uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området.

Inventering av skrivningar om rasism samt homo-, bi- och transfobi i statliga myndigheters styrdokument

Konsultföretaget Medida genomförde år 2017 på uppdrag av Forum för levande historia en inventering (bilaga 7) av skrivningar kring rasism och homo-, bi- och transfobi i styrdokument för 64 statliga myndigheter. Denna inventering där organisatoriska förutsättningar i form av styrning undersöktes, skulle kunna vara en komponent i ett uppföljningssystem.

De myndigheter som ingick i inventeringen var de som ingår i regeringens plan, men också myndigheter som ingår i satsningen Jämställdhetsintegrering i Myndigheter (JiM). Inventeringen syftade till att ge en bild av vilka förutsättningar befintlig styrning ger myndigheter för ett aktivt arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi. De dokument som genomsöktes var 1) instruktion, 2) regleringsbrev, 3) verksamhetsplan och 4) årsredovisning. Dokumenten söktes igenom efter 41 ord med koppling till rasism och homo-, bi- och transfobi. Forum för levande historia undersökte vidare i vilken utsträckning skrivningar om ”integrering” förekom i myndigheters instruktioner. När en myndighet får i uppdrag att integrera ett perspektiv, betyder det att perspektivet ska genomsyra den ordinarie verksamheten.

Bilden Forum för levande historia fick av inventeringen är att det inte fanns någon samlad begreppsapparat i styrningen avseende dessa frågor samt att begreppen sällan definieras.

Inventering av uppföljningssystem på andra politikområden

Till delredovisningen 2018 gjorde Forum för levande historia en inventering av uppföljningssystem på andra politikområden för att samla lärdomar kring faktorer för välfungerande och mindre välfungerande uppföljningssystem. Det finns inte en vedertagen definition av vad ett uppföljningssystem kan vara eller en rekommenderad form för hur de ska utformas. Forum för levande

historias bedömning har därför varit att det är viktigt att samla lärdomar från arbetet med att utveckla uppföljningssystem på andra områden.

Forum för levande historia identifierade cirka 15 uppföljningssystem. Samtliga följer utvecklingen i relation till politiskt uppsatta mål och ofta även delmål. Majoriteten använder kvantitativa indikatorer för att följa utvecklingen kopplad till målen, men några använder även kvalitativa underlag.

Kartläggning av undersökningar om rasism med potentiell relevans för ett uppföljningssystem

På uppdrag av Forum för levande historia genomförde Mångkulturellt centrum (MKC) år 2017 en inventering (bilaga 8) av undersökningar av attityder gentemot personer som utsätts för rasism och undersökningar av upplevelser av utsatthet för rasism i Sverige med syfte att hitta möjliga underlag till ett uppföljningssystem. De kompletterade kartläggningen med exempel på studier som lyfter fram strukturella dimensioner av rasism, vilket enligt deras förståelse av begreppet gjorde att de fokuserade på skillnader i levnadsvillkor och tillgång till välfärd, exempelvis kopplat till arbete, bostad, utbildning och hälsa. De undersökte också huruvida andra länder hade nationella mål för att motverka rasism eller uppföljningssystem relaterat till rasism. Uppdraget innebar också att identifiera eventuella kunskapsluckor inom för inventeringen centrala områden.

De myndigheter som ingår i planen *Samlat grepp* och representanterna i referensgruppen fick tipsa om undersökningar som de bedömde ha relevans på området. I uppdraget ingick att relevanta aktörer inom akademin, myndigheter och civilsamhället skulle få bidra med kunskap till inventeringen.

MKC diskuterade i rapporten olika metodologiska utmaningar med att undersöka rasism. De påtalade också att olika förståelser av vad rasism innebär resulterar i olika ingångar kring vad som bör följas upp.

Kartläggning av undersökningar om homo-, bi- och transfobi med potentiell relevans för ett uppföljningssystem

På uppdrag av Forum för levande historia genomförde Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL) år 2017 en kartläggning (bilaga 9) för att identifiera undersökningar om homo-, bi- och transfobi samt hbtq-personers livsvillkor i Sverige med syfte att hitta möjliga underlag till ett uppföljningssystem. I rapporten identifierade de också kunskapsluckor och områden där de såg behov av återkommande uppföljning där sådan inte finns i dag. De undersökte även huruvida andra länder har nationella mål och uppföljningssystem gällande homo-, bi- och transfobi.

De myndigheter som ingår i planen *Samlat grepp* samt representanterna i referensgruppen fick tipsa om undersökningar som de bedömde ha relevans på området. I uppdraget ingick att relevanta aktörer inom akademin, myndigheter och civilsamhället skulle få bidra med kunskap till inventeringen.

RFSL påtalade i sin rapport att förståelsen av begreppen homo-, bi- och transfobi påverkar vad som betraktas som eftersträvansvärt att följa upp.

Uppföljning av Förordning 1986:856

Till delredovisningen 2019 gjorde Forum för levande historia en undersökning av uppföljningen av det arbete som bedrivs utifrån förordning 1986:856 utifrån bedömningen att en sådan uppföljning skulle kunna vara ett intressant underlag till ett nationellt uppföljningssystem för att följa utvecklingen på området.

Förordning (1986:856) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken har kopplingar till arbete mot rasism och lyder:

”Statliga myndigheters ansvar

1 § Myndigheterna skall fortlöpande beakta samhällets etniska och kulturella mångfald både när de utformar sin verksamhet och när de bedriver den.

Myndigheterna skall verka för lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund.

Myndigheterna skall i sin verksamhet särskilt motverka alla former av etnisk diskriminering. Förordning (1999:593).

Serviceskyldighet

2 § Myndigheterna skall inom ramen för tillgängliga resurser ge likvärdig service till alla oavsett etnisk eller kulturell bakgrund samt eftersträva att alla berörda nås av information om verksamheten. Myndigheterna skall därvid uppmärksamma att detta kan kräva särskilda åtgärder för nyanlända invandrare. Förordning (1999:593).”

Forum för levande historia ställde en fråga till Regeringskansliet om hur förordningen för närvarande följs upp. Svaret vi fick från Arbetsmarknadsdepartementet var att uppföljning sker inom ramen för ordinarie uppföljningsprocesser, det vill säga myndigheters årsredovisningar samt redovisning till riksdagen i budgetpropositioner. Det skedde inte någon samlad uppföljning av förordningen.

För att få en bild av i vilken utsträckning det är möjligt att följa upp de statliga myndigheternas arbete utifrån förordningen med hjälp av årsredovisningar gjorde Forum för levande historia sökningar på ”rasis*”, ”integration”, ”etnic*” och ”1986:856” i ett tjugotal myndigheters årsredovisningar för 2017. Urvalsgrupp för genomsökningar av årsredovisningar var myndigheter som ingår i regeringens plan *Samlat grepp* samt Boverket, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Vidare genomsöktes regeringens budgetpropositioner för 2016, 2017 och 2018 efter träffar på ”1986:856”. Det finns en risk att vi genom begränsningen i sökorden missar arbete som bedrivs utifrån förordningen, men som beskrivs med andra termer. Resultatet av sökningarna var följande:

- Ingen av myndigheterna hänvisade explicit till förordningen i sina årsredovisningar.
- Ett mindre antal myndigheter beskrev sådant arbete i sina årsredovisningar som skulle kunna avse arbete som bedrivs utifrån förordningen, men eftersom inte explicita referenser till den angavs går det inte att dra någon slutsats om i vilken utsträckning förordningen påverkar myndigheternas verksamhet.
- I regeringens budgetpropositioner för år 2016, 2017 och 2018 fanns inga träffar på förordning 1986:856.

Efter att ha gjort denna sökning i de dokument som är tänkta att utgöra källa för uppföljning av myndigheters arbete utifrån förordningen är Forum för levande historias bild att det inte går att ge en samlad bedömning av i vilken utsträckning förordningen i dag efterföljs. Om årsredovisningar och budgetpropositioner är de främsta redskapen för uppföljning av förordningen ger denna kartläggning intryck av att förordningen kan vara ett outnyttjat styrinstrument.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

I regeringens plan *Samlat grepp* uttrycks att organisationer i det civila samhället är centrala aktörer i arbetet mot rasism. Regeringen anser att det är mycket viktigt att det förs kontinuerliga dialoger, i form av till exempel samråd eller sakråd, mellan regeringen och det civila samhällets organisationer i dessa frågor. Tidigare givna bidrag till det civila samhällets organisationer inom detta område visar, menar regeringen, på goda resultat och effekter. Regeringen anser att det finns behov av stöd till projekt mot rasism och liknande former av fientlighet som drivs av det civila samhällets organisationer.

Inom detta strategiska område redovisas Forum för levande historias, Myndigheten för stöd till trossamfunds och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete.

Forum för levande historia

Kopplat till samordningsuppdraget har Forum för levande historia en referensgrupp bestående av omkring 20 ideella organisationer. Forum för levande historia har sammanfattat medskick som organisationerna lämnat rörande den nationella planen hittills (sidorna 25–26) – och referensgruppen kommer att träffas under maj för att i en egen bilaga till rapporten lämna synpunkter och beskriva vilka behov av insatser de ser framöver.

Regeringen har löpande under uppdragsperioden inbjudit civilsamhällesorganisationer till sakråd om rasism. Forum för levande historia har medverkat på samtliga sakråd som myndigheten erbjudits plats vid:

- Sakråd om genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, 14 mars 2017
- Sakråd om islamofobi, 30 augusti 2017
- Sakråd om afrofobi, 28 november 2017
- Sakråd om rekommendationer från FN:s Rasdiskrimineringskommitté, 29 april 2019
- Sakråd om arbetet mot rasism och hatbrott, 6 november 2019

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST)

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

En undersökning som Uppsala universitet gjorde 2018 och som finansierades av Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) visade att en stor andel muslimska församlingar och organisationer har upplevt att de utsatts för hot, skadegörelse och andra säkerhetsproblem. När attentat mot moskéer sker på andra platser i världen upplever många muslimer en ökad känsla av otrygghet. Mot den bakgrunden har SST fått i uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar, och stärka relationerna mellan muslimska församlingar och organisationer, kommuner och berörda myndigheter. Arbetet ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

De församlingar som tillhör de sju statsbidragsberättigade muslimska riksorganisationerna finns i SST:s register, men många församlingar tillhör inte dessa riksorganisationer och återfinns inte i något register. Då uppdraget rör samtliga moskéer och muslimska församlingar i landet är ett viktigt steg att göra en inventering av dessa. Nästa steg är att med personal från kommun och polis besöka moskéer och muslimska församlingar för att på plats arbeta med riskanalyser och säkerhetshöjande åtgärder. SST har börjat med att arbeta i de kommuner där det redan finns etablerade samarbeten för att

utveckla en modell för hur besöken kan utformas. Vid besöken ska representanter från församlingens styrelse samt från dem som ansvarar för lokaler och verksamheter närvara. Eftersom arbetet ska ha ett jämställdhetsperspektiv är det viktigt att en eller flera representanter från församlingens kvinnor närvarar vid besöken. Hittills har sex besök genomförts.

Myndigheten förbereder också ett seminarium den 15 mars 2020 för representanter för de sju statsbidragsberättigade muslimska riksförbunden tillsammans med myndighetens samverkanspartner som fördjupning och med syfte att arbeta med säkerhetsfrågorna på nationell nivå.

Myndigheten samverkar med de sju muslimska statsbidragsberättigade riksförbunden, kommuner, Polisen, Säkerhetspolisen, Brottsförebyggande rådet, Kammarkollegiet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt har kontakt med Forum för levande historia.

Framtida behov

Den påbörjade inventeringen av moskéer och muslimska församlingar i landet behöver fortsätta och uppdateras inom ramen för regeringsuppdraget.

Fortsatta resurser behöver läggas på att samla kunskap om kvinnors erfarenheter av utsatthet och hat, samt fullt ut inkludera kvinnor i säkerhetsarbetet i de muslimska församlingarna, vilket myndigheten konstaterar är ett område som kräver ett omfattande fortsatt arbete.

Studien av säkerhet från 2018 behöver följas upp för att utvärdera resultat och utmaningar.

Myndigheten påtalar att det är ytterst viktigt att resurser tillhandahålls för att färdigställa och utveckla resultat som projektet uppnått.

Årsredovisning

När denna rapport skrevs hade myndighetens årsredovisning för 2019 års verksamhet ännu inte släppts.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

Årsredovisning

När denna rapport skrevs hade myndighetens årsredovisning för 2019 års verksamhet ännu inte släppts.

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

I regeringens plan *Samlat grepp* står att budskap som ger uttryck för rasism, liknande former av fientlighet och extremism och som tidigare endast fördes fram i extrema sammanhang nu dagligen sprids i kommentarsfält och sociala medier och därmed får genomslag i högre grad än tidigare. Med ökad tillgång till och användning av internet blir det viktigare att höja medie- och informationskunnigheten. Regeringen anser också att det finns behov av att förbättra skyddet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på internet.

Inom detta strategiska område redovisas Statens medieråds och Totalförsvarets forskningsinstituts arbete.

Statens medieråd

Aktiviteter, resultat och måluppfyllelse

Sedan 2013 har Statens medieråd drivit No Hate Speech Movement på uppdrag av regeringen. Uppdraget syftar till att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet bland barn och unga. Uppdraget ska även stärka barns och ungas förmåga att använda sin yttrandefrihet, respektera mänskliga rättigheter och jämställdhet samt stimulera till kritiskt tänkande vid användning av medier. Med utgångspunkt i myndighetens kunskap om barns och ungas medieanvändning, som är alltmer digital och alltmer fokuserad på bildmediet, har föresatsen under den aktuella perioden varit att stärka målgruppens förmåga att kritiskt värdera information relaterat till bilder i digitala medier. I syfte att nå målgruppen vidareförmedlare, som nära-barn-professionella och vårdnadshavare, har Statens medieråd inom ramarna för uppdraget prioriterat att ta fram relevanta pedagogiska resurser och sprida dem.

Myndigheten har under året tagit fram:

- Det pedagogiska materialet *Bilder och verkligheter – visuell gemenskap på nätet*, som är tredje delen i undervisningsmaterialet *Bild är ett språk*. Materialet utgörs av lärarhandledning, övningar och elevmaterial och riktar sig till pedagoger inom grund- och gymnasieskola.
- Konceptet *Låt oss prata om det,* som illustrerar hur pedagoger kan använda sig av den kunskapsbank som myndigheten byggt upp inom ramarna för uppdraget. Konceptet bygger på möjligheten att skapa utrymme för att anonymt ställa frågor som annars inte skulle ha ställts. Konceptet utgör en stödresurs med sex korta filmer och konkreta tips till pedagoger som vill arbeta med frågorna.
- En uppdatering av materialet *Digitala medier på föräldriska.* Inaktuella avsnitt om digitala plattformar har uppdaterats eller bytts ut.

- En översättning av broschyren *Inte okej* till arabiska, dari, somaliska och spanska genomfördes för att tillgängliggöra material till målgruppen unga 15–25 år med annat modersmål än svenska, eller deras vårdnadshavare.

Materialen har spridits via myndighetens digitala kanaler och via fysiska och digitala event såsom Bokmässan och Safer Internet Day.

Under innevarande period har Statens medieråd genomfört fem kartläggningar relaterade till uppdragets syfte och mål.

- Tre rapporter med data från myndighetens biennala statistiska undersökning: *Ungar & medier 2019, Småungar & medier 2019* samt *Föräldrar & medier 2019*. *Ungar & medier 2019* visar att ungas användning av sociala medier ökat kraftigt under senare år och att fler av de unga, jämfört med tidigare studier, uppger att de utsatts för elakheter och mobbning på nätet.
- Myndigheten deltog i *Ung opinion,* en undersökning från Kantar Sifo, med ett frågebatteri till åldersgruppen 13–26 år för att fördjupa kunskaperna om barns och ungas utsatthet på nätet. Studien visar att 20 procent av de tillfrågade har undvikit att säga vad de tycker i sociala medier med hänvisning till risken att utsättas för hat.
- Rapporten *Medieanvändningen bland unga med intellektuell funktionsnedsättning* bygger på en kvantitativ datainsamling om särskoleelevers medievanor. Studien visar att särskoleelevernas användning av sociala medier bland 13–16-åringar med intellektuell funktionsnedsättning är betydligt lägre (44 procent) än hos riksgenomsnittet (92 procent). Trots detta är de mer utsatta för mobbning och elakheter.
- Rapporten *Ungas anmälningar av hat och hot i sociala medier 2019* är en uppföljning av den rapport med samma namn som publicerades 2018. Studien visar att antalet unga som säger sig ha anmält hat och hot har ökat över tid. Det är också ökade andelar som uppger att anmälan gällt rasism eller sexism.
- Rapporten *Nyhetens behag* beskriver svenska barns och ungdomars nyhetsanvändning. Rapporten visar att nyhetsanvändningen är högre bland barn med föräldrar som är högutbildade, höginkomsttagare och/eller födda i Sverige. Det är färre som har stort förtroende för de etablerade nyhetsorganisationerna bland barn med föräldrar som är lågutbildade, låginkomsttagare eller födda utrikes – och ingenting tyder på att skillnaderna minskar när barnen blir äldre.

Stärkande- och motverkandemål är alltid komplicerade att mäta eftersom det saknas nollmätningar och metoder som kan säkerställa resultat och effekter. Myndighetens ansats i samtliga projekt är att arbeta systematiskt utifrån identifierade behov. Ett exempel på detta arbetssätt inom uppdraget är den metod som använts i framtagandet av *Bilder och verkligheter*. Myndigheten identifierade ett problem som föranledde en fältstudie och en förstudie som resulterade i ett vägledningsmaterial.

Ett antal punkter indikerar att materialen som tagits fram inom No Hate-uppdraget fyller en funktion och håller god kvalitet. Exempelvis har materialens huvudsakliga hemvist, webbplatsen statensmedierad.se, ökat antalet användare med 14 procent, trots att inga dedicerade marknadsföringsinsatser genomförts. Webbplatsen har också belönats med Publishingpriset 2019.

För fjärde gången har Statens medieråd även låtit genomföra en fördjupad användarundersökning bland pedagoger verksamma i årskurs 7–9 och gymnasiet. Pedagoger som använt material framtaget inom ramen för No Hate Speech Movement uppger att de i stor utsträckning haft nytta av det och en hög andel skulle rekommendera materialet till andra. 7 av 10 av de som känner till materialet bra eller mycket bra har använt materialet, vilket är en ökning jämfört med föregående undersökning. Ett ytterligare tecken på att myndighetens produktion håller god kvalitet är det faktum att externa aktörer väljer att använda, utveckla och sprida vidare det material som myndigheten producerat.

Framtida behov

Då regeringsuppdraget No Hate Speech Movement går in i sin slutfas har projektplaneringen tagit följande i beaktande:

- Projektplanen för 2019 omfattar även år 2020.
- Plan för utvärdering inför slutrapport inleddes 2019.
- Plan för projektdokumentationens bevarande ska utarbetas.

Statens medieråd befinner sig i omställning utifrån förändrat verksamhetsfokus. Ett led i det arbetet är en omgörning av webbplatsen, som kommer att medföra att den kunskap och de pedagogiska resurser som har producerats inom No Hate-uppdraget kommer att integreras med övrigt innehåll.
Under uppdragets avslutande år ligger tonvikten på att ”höja kunskapen”. Detta inbegriper en utvärdering av myndighetens genomförande av uppdraget, framtagandet av en forskningsöversikt på området nätmobbning bland barn och unga samt att med avstamp i de insikter som en utvärdering och en kunskapsöversikt ger vid handen komma med förslag på vilka fortsatta åtgärder som bör vidtas.

Statens medieråd bedömer att det finns anledning att bibehålla insatser på området framgent och även stärka insatserna – inte minst mot särskilt utsatta grupper. I myndighetens tolkning utgör området hat och hot och annan typ av fientlighet på nätet – kunskap om dess karaktär, spridning och vilka åtgärder som kan sägas vara effektiva – en delmängd av det vida området medie- och informationskunnighet (MIK). I myndighetens roll som ett nationellt kunskapscentrum för MIK kommer frågorna att få en naturlig hemvist.

Myndighetens bedömning är därmed att uppdraget framgent bör inlemmas i myndighetens kärnverksamhet. Myndigheten bör ges i uppdrag att fortsätta utveckla och sprida kunskaper om olika typer av fientlighet på nätet i samråd med den nya myndigheten för psykologiskt försvar.
Myndigheten föreslår att insatser framåt skulle kunna omfatta följande:

- Dialog med plattformsföretagen för att säkerställa att de uppfyller villkoren i de självregleringsuppgörelser som träffats och gemensam kunskapsutveckling – inte minst genom att bolagen anmodas dela relevanta dataset.

- Utveckling och spridning av användarvänliga, digitala verktyg med fri licens för att spåra/visualisera vilka konton som troligen är hel- eller halvautomatiska. När identifieringen väl skett kan användarna välja att ställa in ”mute”, det vill säga stänga av förekomsten av dessa konton i sina flöden.
- Skapandet av ett labb för framkantstillämpningar, dit praktiker kan vända sig för att testa verktyg, metoder och applikationer som tagits fram i syfte att medvetandegöra användare. Exempel på dylika verktyg är fördomsreducerande VR-upplevelser och spel som stärker medvetenhet och empati.

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökningen gjordes inga träffar på homofob*, våldsbej*, hbtq eller etni*. Däremot på hatbrott*, främlingsfientl* och rasis*. Sökordsträffarna handlar om myndighetens uppdrag No Hate Speech Movement, vilket redovisas på sidorna 54-57.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)

Årsredovisning

När denna rapport skrevs hade myndighetens årsredovisning för 2019 års verksamhet ännu inte släppts.

Ett mer aktivt rättsväsende

I regeringens plan *Samlat grepp* står att undersökningar visar att många som utsätts för hatbrott har ett lågt förtroende för polisen och dess förmåga att utreda och lagföra hatbrott, vilket kan påverka anmälningsbenägenheten. I planen beskriver regeringen också behovet av att ta fram en enhetlig rutin för handläggning av hatbrott hos Åklagarmyndigheten. Vidare uttrycks att det är centralt att den kunskap som produceras om hatbrott är användbar och utgör ett bra underlag för att kunna genomföra relevanta insatser.

Inom detta strategiska område ingår Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12
Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel 08 723 87 50
www.levandehistoria.se

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på homofob*, främlingsfientl*, rasis*, hbtq eller etni*. Däremot på hatbrott* och våldsbej*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Hatbrottsstatistiken

Av Brottsförebyggande rådets (Brå) instruktion framgår att myndigheten ska ta fram kunskap om hatbrott. Vartannat år ska Brå ta fram statistik om hatbrott och vartannat år fördjupade studier på samma tema. Myndigheten har under året publicerat rapporterna *Antisemitiska hatbrott* och *Hatbrott 2018*. Myndigheten fick under året i uppdrag att göra en studie om islamofobiska hatbrott.

Myndigheten har under året bidragit med information och expertis i hatbrottsfrågor, både i nationella och internationella sammanhang och har hanterat stora mängder frågor från medier och andra externa frågeställare. Som ansvarig för hatbrottsstatistiken har Brå åtaganden gentemot det internationella samarbetsorganet för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter, ODIHR, vilket inneburit flera kontakter och insatser under året. Genom dessa engagemang bidrar Brå till arbetet med att förbättra statistiken i internationella sammanhang. Det ger också myndigheten bättre förutsättningar att anpassa den inhemska statistiken så att den blir mer användbar för internationella ändamål.

Center mot våldsbejakande extremism (CVE)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) verkar för att utveckla och stärka arbetet mot våldsbejakande extremism genom att ta fram, samla in och sprida kunskap om metoder som olika aktörer kan använda i sitt dagliga arbete. Centret ska främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå samt verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Centret ger behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter, civilsamhälle och trossamfund.

CVE har tagit flera initiativ till att bredda kunskaperna om vad svensk lagstiftning ger för möjligheter inom området våldsbejakande extremism. Under året genomförde CVE föreläsningsserier, kurser samt en nationell konferens för yrkesverksamma som kommer att anordnas årligen framöver. På myndigheten har en intern utbildningssatsning om genus kopplat till våldsbejakande extremism

genomförts. Under året inrättade myndigheten en expertgrupp som ska ge råd i den förebyggande verksamheten mot våldsbejakande extremism samt granska och lämna synpunkter på produkter.

Under året har CVE arbetat med över 70 kommuner i olika samverkansformer. Centret har vid flera tillfällen under året samlat myndighetspersoner, forskare och kommunanställda för konferenser och fortbildningsinsatser. CVE har anordnat flera nätverksträffar för olika nätverk med myndigheter och andra aktörer för att utbyta information och erfarenheter.

CVE har en stödfunktion i form av en telefon dit yrkesverksamma på lokal nivå kan ringa för att söka stöd i sitt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Centret har under året fått in 161 samtal till telefonen, det är en fördubbling sedan 2018. CVE och Rädda Barnen har slutit en överenskommelse om en orostelefon som startar 2020 dit personer kan ringa för stöd och hjälp om de är oroliga för att någon är på väg in i eller befinner sig i en våldsbejakande extremistisk miljö.

Under året har tre poddar om våldsbejakande extremism publicerats av CVE.

Myndigheten pekar ut angelägna utvecklingsområden för arbetet mot våldsbejakande extremism, bland annat att fortsätta arbetet med att stärka och tydliggöra kommunernas roll och arbete i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Polisen

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på homofob*, främlingsfientl*, rasis* eller etni*. Däremot på hatbrott*, våldsbej* och hbtq. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Arbete mot hatbrott

Ett samverkansprojekt pågår mellan polisen och Brottsofferjouren Sverige med syfte att ge personer som utsatts för hatbrott bättre brottsofferstöd än i dag.

Myndigheten har förbättrat förmågan hos lokal polis att upptäcka och utreda sexuellt och genusbaserat våld samt hatbrott hos polis i Ukraina, Sydsudan, Centralafrikanska republiken och Demokratiska republiken Kongo.

Polisens arbete mot våldsbejakande extremism

Arbetet mot våldsbejakande extremism i dess nuvarande form är förhållandevis nytt. För Polismyndigheten innebär det att myndigheten har ansvar för att hantera brottslighet som kommer från de våldsbejakande miljöerna, men också ett ansvar för det brottsförebyggande arbetet.

Polisen rapporterar att de våldsbejakande extremistmiljöerna i Sverige i dag består av omkring 3 000 hotaktörer. Av dem är drygt 2 000 våldsbejakande islamistiska extremister, medan övriga finns i vit makt-miljön och autonoma miljöer. Det innebär en tiodubbling av hotaktörerna under en tioårsperiod. Allmänhet och uniformerade företrädare för staten, såsom poliser, är de huvudsakliga målen vid terrorattentat, tillsammans med religiösa mål som exempelvis synagogor och moskéer.

Fokus för polisens förebyggande arbete är den lokala närvaron. Därför har myndigheten skapat ett praktikernätverk bestående av främst kommun- och områdespoliser från samtliga regioner. Dessa poliser har fått extra utbildning om våldsbejakande extremism och de kommer att kunna stötta i det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism inom den egna polisregionen.

Under 2019 genomfördes övningsverksamhet rörande terrorism. Myndigheten har också gjort satsningar på utrustning avseende skydd, verkan och rörlighet, vilket avsevärt ökat ingripandeverksamhetens och insatsstyrkornas ingripandeförmåga mot pågående dödligt våld.

För att effektivisera samverkan med Säkerhetspolisen i arbetet med att reducera våldsbejakande extremism och i förlängningen förhindra attentat har en modell för samarbete tagits fram och beslutats. Bland annat har ansvar tydliggjorts och teknisk informationsdelning förbättrats.

Polismyndigheten påtalar att ansvaret för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism inte är en enskild myndighets, utan delas av hela samhället. I dag saknas enligt myndigheten en nationell modell, vilket har lett till att det förebyggande arbetet bedrivs på många olika sätt i Sverige.

Likabehandlingsarbete i polisregioner

Vid polisregionerna pågår ett aktivt arbete med att utveckla och intensifiera likabehandlingsarbetet. Polisanställda deltar bland annat vid Pride på flertalet orter och myndigheten utbildar regelbundet personal i hbtq-kompetens. Tillfälliga personalförstärkningar har gjorts under året, med fokus på bland annat tillgänglighet och hbtq.

Åklagarmyndigheten

Årsredovisning

Myndighetens årsredovisning för 2019 har sökts igenom enligt den metod som beskrivs i avsnittet Om den samlade rapporteringen på sidan 7. Vid genomsökning gjordes inga träffar på homofob*, främlingsfientl*, rasis*, våldsbej*, hbtq eller etni*. Däremot på hatbrott*. Följande text utgör Forum för levande historias sammanfattning av relevanta sökträffar:

Myndigheten höll en hatbrottskonferens med inslag om bland annat hatbrott på sociala medier för att stärka myndighetens förmåga att hantera hot och kränkningar på internet. Vid konferensen möttes myndighetens hatbrottsåklagare för erfarenhetsutbyte, information och inspiration.

Ett metodstöd för utredning av hatbrott och brott mot förtroendevalda som sker på sociala medier har tagits fram under året. Myndigheten har under 2019 även tagit fram en handbok avseende handläggning av förtal och förolämpning. Bland dessa brott finns ett större antal med hatbrottsmotiv.

Anmälningar om hets mot folkgrupp på sociala medier har ökat. En av myndighetens prioriterade prejudikatfrågor har under året varit hur misstankar om hets mot folkgrupp på sociala medier förhåller sig till yttrandefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen.

Tre av myndigheten utsända åklagare har under året haft tjänster i en EU-mission i Ukraina för att bidra till reformarbete i det ukrainska åklagarväsendet. De utsända åklagarna har bland annat bidragit inom hatbrottshantering.

Utvecklingsområden och förslag

I föregående delredovisningar har Forum för levande historia pekat ut ett antal utvecklingsområden för det nationella arbetet på området som vi identifierat genom att samordna och följa upp regeringens plan *Samlat grepp*. Till utvecklingsområdena följde ett antal förslag. Här sammanfattas dessa utvecklingsområden och kompletteras med korta beskrivningar av insatser som har genomförts sedan förslagen först presenterades.

Vi har disponerat avsnittet utifrån rubrikerna Styrning, Stöd och Uppföljning eftersom vi ser utvecklingspotential inom vart och ett av dessa områden för att arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i högre utsträckning ska bli samlat, strategiskt och effektivt.

Styrning

Vad händer med planen?

Statsminister Stefan Löfven meddelade i regeringsförklaringen i januari 2019 att ”Arbetet med den nationella planen mot rasism fortsätter”.[68] Sedan dess har flera uppdrag tillkommit inom ramarna för planen. Själva planen har dock inte uppdaterats, vilket kan göra det svårt, både för myndigheter och allmänhet, att få en bild av helheten.

Förslag: Regeringen tar ställning till om en ny plan ska tas fram eller om den befintliga ska revideras. Nya insatser planeras med utgångspunkt i lärdomar från arbetet med den nu gällande planen.

Vem ingår i planen?

Grundläggande i arbetet för ett samlat, strategiskt och effektivt arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige är att aktörerna som ingår i detta arbete är tydligt definierade. Några av myndigheterna som nämns i planen har inte sett sig som myndigheter som är centrala för den, och en översikt över myndigheter som ingår i planen saknas på regeringens webbplats. Både Forum för levande historia, andra myndigheter och referensgruppsorganisationer ser vidare behov av att ytterligare myndigheter som har viktiga roller på området inkluderas i arbetet.

Förslag: Att regeringen gör en ny bedömning av om fler myndigheter ska ingå i arbetet. Att regeringen i framtida uppdrag till myndigheter förtydligar att de ingår i planen.

Vilka frågor ingår i planen?

Begreppet *liknande former av fientlighet* avser i regeringens plan bland annat homo-, bi- och transfobi som av regeringen betraktas som en självklar del i regeringens plan *Samlat grepp*. Parallellt med detta finns *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.* I strategin finns ett fokusområde som heter Våld, diskriminering och andra kränkningar. Här uppstår en gränsdragningsproblematik som aktualiseras både vad gäller styrning och uppföljning av hbtq-frågorna. Vi ser inte att det självklart gynnar arbetet för hbtq-personers rättigheter att dela upp uppföljningen av hbtq-fobi från annan uppföljning av lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

[68] https://www.regeringen.se/48f68a/contentassets/6e0630547665482eaf982c4777f42f85/regeringsforklaringen-2019.pdf, hämtad 2019-03-12

Forum för levande historia kan vidare konstatera att det i dag saknas en utbildning i hbtq-kompetens som erbjuds av offentlig aktör till myndigheter.

Förslag: Att regeringen ser över hur styrningen och uppföljningen av hbtq-frågorna ska se ut i relation till regeringens plan *Samlat grepp*.

Vilket problem ska lösas med planen?

Målet för regeringens plan *Samlat grepp* är: ”ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige”. Detta mål beskriver hur arbetet inom ramarna för planen ska vara, men inte vad det ska leda till. I planen *Samlat grepp* skriver regeringen att den kommer överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området. Forum för levande historia ser samtidigt att det finns mål som berör området rasism, till exempel för mänskliga rättigheter, för politiken mot diskriminering och politiken för integration.

Vi ser att det finns behov av en tydligare formulerad önskvärd riktning för arbetet mot rasism på nationell nivå och bedömer att även den regionala och lokala nivån skulle gagnas av detta. Om regeringen bedömer att detta förtydligande lämpligast görs i form av mål menar vi att detta/dessa bör baseras på en gedigen problemanalys. Denna skulle exempelvis kunna göras i form av en utredning.

Förslag: Regeringen tar ställning till om befintlig styrning är tillräcklig för att tydliggöra de politiska ambitionerna på området eller om nya mål och eventuellt delmål behöver utvecklas.

Från tidsbegränsade till långsiktiga uppdrag

Samtliga myndigheter som redovisat sitt arbete till Forum för levande historia har tidsbegränsade uppdrag inom ramen för regeringens plan *Samlat grepp*. Många av insatserna är eller har varit resurskrävande, vilket minskar sannolikheten för fortlevnad av arbetet när de tidsbegränsade uppdragen avslutats och medlen upphört. Här ser vi en problematik med temporära lösningar på långvariga eller rent av permanenta problem.

Flera myndigheter (exempelvis Forum för levande historia och MUCF) har beskrivit hur de långt ifrån når hela den utpekade eller relevanta målgruppen och att det finns ett fortsatt behov av fortbildningsinsatser. Det tar lång tid att ta fram utbildningar och rigga en organisation för spridning och genomförande av dem. Behovet kan troligtvis inte mättas genom temporära satsningar.

En viktig aspekt gällande utbildningar generellt är vad man vill att de ska resultera i. Att nå ut brett kanske inte har något mervärde om det inte leder till en beteendeförändring hos målgruppen. För att skapa beteendeförändring ser Forum för levande historia ett stort behov av verksamhetsanpassade

utbildningar, vilket är både tids- och resurskrävande men centralt för att målgruppen ska kunna ta med sig nya kunskaper in i sin egen kontext och omsätta dem till praktisk handling.

Forum för levande historia kan konstatera att regeringen i september 2019 offentliggjorde att den nationella planen mot rasism förstärktes med 10 miljoner kronor per år från och med 2020. Förstärkningen ger utrymme för fortsatta och nya insatser inom ramen för planens fokusområden.[69] Vidare har Forum för levande historias uppdrag gått från att vara särskilt uppdrag till att sedan 2020 skrivas in i myndighetens regleringsbrev, en förändring av styrningen som myndigheten tolkar som en signal om långsiktighet.

Förslag: Uppdrag som varit tidsbegränsade men där behovet bedöms vara bestående permanentas, till exempel utbildningsinsatser.

Intensifiering av arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi i myndigheters bemötande

I föregående rapportering skrev vi att flera undersökningar visat ett lågt förtroende för offentliga institutioner hos vissa utsatta grupper. Vi föreslog att regeringen skulle överväga om arbetet med att kvalitetssäkra bemötande ytterligare behöver intensifieras vad gäller arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi vid statliga myndigheter och i sådana fall ge myndigheterna sådana uppdrag. Under 2018 fick Forum för levande historia mot denna bakgrund en förstärkning av befintligt samordningsuppdrag, vilket gav möjlighet att kartlägga, utveckla och sprida metoder för kvalitetssäkring av offentliga organisationers bemötande av allmänheten utifrån ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv. Detta utvecklingsarbete har, som tidigare redovisats, resulterat i en rapport som ger en översikt av myndigheters arbete med frågorna i dag. Under 2019 har Forum för levande historia tagit fram en webbfortbildning om likvärdigt bemötande och rasism. Forum för levande historias bedömning är att dessa nu insamlade kunskaper kan korta startsträckan för myndigheter som vill initiera utvecklingsarbete kring bemötande. Forum för levande historia kommer vidare att fortsatt marknadsföra webbfortbildningen samt erbjuda fysiska fortbildningar som kombineras med webbfortbildning.

Förslag: Att regeringen överväger om arbetet med att kvalitetssäkra bemötande vid statliga myndigheter ytterligare behöver intensifieras vad gäller arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi och i sådana fall ger myndigheterna sådana uppdrag.

[69] https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/09/historisk-satsning-mot-rasism-och-for-hbtq-personers-lika-rattigheter/ hämtad 2020-03-12

Satsning på arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi i kommuner och regioner

Den kartläggning som Diskrimineringsombudsmannen (DO) lämnade till Forum för levande historia 2018 ger intryck av att det behövs en ambitionshöjning vad gäller kommunernas arbete mot rasism. DO påtalade bland annat att kommunerna sällan tittar på den egna organisationens roll i arbetet, även om det kan finnas behov av att göra det.

Förslag: Regeringen föreslår en överenskommelse med SKR om satsning på kommuner och regioner som får ekonomiskt stöd för att kvalitetssäkra sina styrprocesser och verksamheter genom arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi.

Stöd

Perspektivträngsel

Forum för levande historia konstaterar att det offentliga har att hantera många samtidiga perspektiv i sina verksamheter. När samordning och stöd ges för arbete med införlivande av olika horisontella perspektiv (till exempel jämställdhet, hbtq och arbete mot rasism) av olika aktörer och utan samordning mellan stöd- och samordningsfunktionerna, riskerar det att förstärka perspektivträngseln. Flera av myndigheterna har vid dialogmöten tryckt på behovet av ett intersektionellt perspektiv för att myndigheterna ska få ihop sitt arbete mot olika ojämlikheter och motverka att olika perspektiv ställs emot varandra, men också för att utrymmet att arbeta separat med enskilda maktordningar uppges vara begränsat i vissa myndigheter. Vår bedömning är att det behövs stöd på nationell, men även lokal och regional nivå för att hantera flera horisontella perspektiv samtidigt. Perspektivträngseln påverkar också arbetet med uppföljning. Det finns en risk att samma myndigheter får svara på liknande frågor med något olika vinkel till olika aktörer med uppföljningsansvar. Det är eftersträvansvärt att även uppföljning samordnas för att i möjligaste mån undvika dubbelarbete.

Forum för levande historia strävar efter att bidra till högre grad av samordning mellan myndigheter som arbetar med olika horisontella perspektiv, till exempel genom deltagande i Statskontorets nätverk för god förvaltningskultur och Länsstyrelsen Jönköpings referensgrupp för myndigheter med MR-uppdrag.

Forum för levande historia har inte utformat något förslag för denna observation.

Insamling av lärande exempel

Några av myndigheterna har vid dialogmöten uttryckt att det vore bra om goda exempel från offentliga organisationer som jobbat med frågorna fanns tillgängliga.

Vår bedömning är att det finns ett behov av praktiska exempel som beskriver hur arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi utförts i offentliga organisationer och vad det resulterat i. Det finns inte minst behov av att samla exempel på hur offentliga organisationer lyckats arbeta effektivt med flera samtidiga horisontella perspektiv. Dessa kan till exempel användas som inspiration för förtroendevalda och personal med ansvar för jämlikhetsfrågor för att dra lärdomar från andra verksamheter. Exemplen kan även användas pedagogiskt i utbildningssammanhang. Att samla in och sprida lärande exempel kan vara ett sätt att låta fler ta del av den kunskap som utvecklas hos offentliga aktörer.

Detta arbete är delvis påbörjat av Forum för levande historia, både genom framtagande av artikelsamling, kartläggning av och webbfortbildning om myndigheters arbete med att kvalitetssäkra bemötande samt poddar om hur det offentliga kan arbeta mot rasism. Motsvarande lärande exempel skulle kunna samlas in även för andra processer än bemötande på myndigheter, exempelvis handläggning/beslut, kommunikation, utformning av styrdokument och kompetensutveckling. Forum för levande historia avser att fortsatt samla in, utveckla och sprida lärdomar från det arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi som bedrivs på myndigheter.

Förslag: I ovan föreslagna överenskommelse mellan regeringen och SKR ingår att samla lärande exempel från det arbete som bedrivs av regionala och lokala offentliga aktörer.

Uppbyggnad av en nationell kunskapsportal

Det produceras i dag en hel del material (filmer, poddar, handledningar med mera) på områdena rasism samt homo-, bi- och transfobi. Att materialen inte samlas bidrar sannolikt till att risken för dubbelarbete ökar och att intresserade inte hittar redan framtagna material.

På jämställdhetsområdet finns Jämställ.nu som är en nationell resurs som bland annat presenterar fakta om jämställdhet, de senaste nyheterna på jämställdhetsområdet, tips på konferenser, lediga tjänster, lärande exempel, verktyg och utbildningsmaterial.

Forum för levande historia bedömer att det finns ett behov av att samla motsvarande kunskap om arbete mot rasism och homo-, bi- och transfobi för offentliga verksamheter.

Förslag: Regeringen tar ställning till om det behöver inrättas en nationell kunskapsportal för offentlig sektor – eller om det är möjligt att vidareutveckla en lämplig befintlig.

Upprättande av processtöd

Intrycket Forum för levande historia har fått är att det kan vara ett ensamt arbete att ansvara för samordning av arbetet mot rasism och/eller homo-, bi- och transfobi vid en myndighet, region eller kommun. Det kan finnas behov av ett externt bollplank vid planering, genomförande och uppföljning av sådant utvecklingsarbete. Genom satsningen Jämställdhetsintegrering i Myndigheter (JiM) erbjöd först Nationella sekretariatet för genusforskning och senare Jämställdhetsmyndigheten myndigheter som ingick i satsningen processtöd/helpdesk som leddes av sakkunniga inom jämställdhetsintegrering. Inom ramarna för satsningen Hållbar jämställdhet erbjöd SKL (numera SKR) ett motsvarande stöd till den lokala och regionala nivån.

Motsvarande funktioner med fokus på rasism eller hbtq skulle behöva utvecklas successivt eftersom det i jämförelse med jämställdhetsarbete råder brist på kända och i Sverige beprövade metoder för arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi i offentliga verksamheter. Insamling av befintliga metoder och arbete med metodutveckling skulle därför behöva vara en viktig initial verksamhet för processtödet.

Förslag: Forum för levande historia får i uppdrag att successivt utveckla ett processtöd för myndigheter för arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi.

I den föreslagna överenskommelsen mellan regeringen och SKR bör ingå att successivt utveckla ett processtöd för kommuner och regioner för arbete mot rasism samt homo-, bi- och transfobi.

Behovet av processtöd och hur stöden lämpligast utformas är helt beroende av vilken typ av uppdrag regeringen beslutar om.

Uppföljning

Uppföljning av utvecklingen på området

I regeringens plan *Samlat grepp* uttrycks att det saknas ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna. Regeringen anser att en central insats för att uppnå regeringens mål är att utforma en uppföljningsstruktur. Det finns behov av årlig uppföljning som tydliggör utvecklingen på området för både regeringen och riksdagen och som kan utgöra beslutsunderlag för framtida åtgärder. Uppföljningen ska peka på såväl brister som förbättringar. Då det i dagsläget inte

finns något av riksdagen fastställt mål för arbetet mot rasism och liknande former av fientlighet, kommer regeringen överväga behovet av ett särskilt mål för samhällets långsiktiga arbete på området.

Den del i Forum för levande historias uppdrag som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på det underlag Forum för levande historia får från de myndigheter regeringen pekat ut, från Forum för levande historias egen verksamhet samt från till exempelvis attityd- och upplevelseundersökningar. Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen till Regeringskansliet med en särskild rapport om utvecklingen på området.

Ett uppföljningssystem skulle kunna utformas på olika sätt och ha olika fokus. Det kan baseras på kvalitativa eller kvantitativa underlag, framtagna av myndigheter, civilsamhälle, akademin, regioner eller kommuner. Det kan fokusera på samhällets insatser på området eller utfall i levnadsvillkor för invånare. Gemensamt för de uppföljningssystem på andra politikområden som Forum för levande historia har identifierat är att samtliga följer utvecklingen i relation till politiskt uppsatta mål. Vi har presenterat möjliga underlag till ett nationellt uppföljningssystem. För att komma vidare i arbetet behövs beslut om mål för arbetet eller annat förtydligande av vad det är som ska följas upp. Detta behöver föregå vidare utveckling av ett uppföljningssystem.

Förslag: Beslut om nationella mål fattas och föregår vidare utveckling av ett uppföljningssystem. Alternativt att regeringen preciserar vilket befintligt mål eller annan motsvarande styrning som ska följas upp.

Bilagor

1. Regeringsuppdrag med bilaga (sist i detta dokument)
2. Myndigheternas redovisningar
   a. Forum för levande historia
      http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/forum-levande-historia
   b. Länsstyrelsen i Dalarnas län
      http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/lansstyrelsen-i-dalarnas-lan
   c. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
      http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/mucf
   d. Myndigheten för stöd till trossamfund
      https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/myndigheten-stod-till-trossamfund
   e. Statens medieråd
      http://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/statens-medierad
   f. Vetenskapsrådet
      https://www.levandehistoria.se/myndigheternas-uppdrag-och-redovisningar/vetenskapsradet
3. Mall för myndigheters redovisningar (lämnas på begäran)
4. Likvärdigt bemötande i myndigheter. Fokus på hbtq och antirasism. Tengqvist, Anna; Edquist, Erika; Wingsell, Martina. 2019. Kontigo AB.
   https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/likvardigt_bemotande_i_myndigheter._fokus_hbtq_och_antirasism._kontigo_2019.pdf
5. Dialogmöten (sist i detta dokument)
6. Spridningsinsatser (sist i detta dokument)
7. Inventering av skrivningar om rasism och andra former av hat och diskriminering i myndigheters styrdokument. Medida. 2018 (lämnas på begäran)
8. Kartläggning av återkommande undersökningar av rasism i Sverige. Mångkulturellt centrum. 2017.
   https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/mkc_kartlaggning_av_aterkommande_undersokningar_av_rasism_i_sverige.pdf

9. Kartläggning av nationella undersökningar gällande homofobi, bifobi och transfobi samt identifiering av andra länders nationella mål och uppföljningssystem för hbtq-personers rättigheter. RFSL. 2017. https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/rfsl_rapport_forumforlevande2017.pdf

Referenslista

Artiklar

Löfven. S. (2020, 21/1). Sweden welcomes world leaders to Holocaust forum. Ynetnews.com. Hämtad från https://www.ynetnews.com/article/rJgIk2VZ8

Falkirk. John. (2020, 27/1). Antisemitism: Vissa vill gå längre i ny definition. Svenska dagbladet. Hämtad från https://www.svd.se/antisemitism-vissa-vill-ga-langre-i-ny-definition

Rapporter

Diskrimineringsombudsmannen. (2017). *Slutredovisning av regeringsuppdraget angående kunskapshöjande åtgärder om afrofobi Ku/2015/01668/DISK.* Hämtad från https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/2017-do-slutredovisning-kunskapshojande-atgarder-mot-afrofobi.pdf

Diskrimineringsombudsmannen. (2018). *Redovisning av uppdraget att utveckla och intensifiera arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans genom att följa upp insatser inom området – A2014/2479/DISK med ändringen Ku2016/02629/DISK.* Hämtad från https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/redovisning_do_led_2014_261.pdf

Europarådet. (2018). *ECRI:s rapport om Sverige (femte granskningscykeln)*. Hämtad från https://rm.coe.int/fifth-report-on-sweden-swedish-translation-/16808b5c5a

European Network Against Racism (ENAR). (2019). *Lessons for effective national anti-racism policies. National action plans against racism.* Hämtad från https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/napar_lessons_for_effective_national_anti-racism_policies_final.pdf

Förenta nationerna. (2018). *Kommittén för avskaffande av rasdiskriminering. Slutsatser avseende Sveriges kombinerade 22:a och 23:e periodiska rapport**. Hämtad från https://www.regeringen.se/4a70a9/contentassets/ddc2b527534e42d59218ba632d0df760/cerd-slutsatser-2018-06-06-svensk-version.pdf

Regeringskansliet. (2011.) *En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032.* (2011/12:56) Hämtad från https://www.regeringen.se/49bafe/contentassets/4a3df6c115584782935d8d9efa7ab6e3/en-samordnad-och-langsiktig-strategi-for-romsk-inkludering-2012-2032-skr.-20111256

Regeringskansliet. (2014). *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/6aa547fb55c74d1d9f49121119792da9/en-strategi-for-lika-rattigheter-och-mojligheter-oavsett-sexuell-laggning-konsidentitet-eller-konsuttryck

Regeringskansliet. (2016). *Samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott*. Hämtad från https://www.regeringen.se/48d2e5/contentassets/4e8ed488ce034340a7c04eb064cb3092/samlat-grepp-mot-rasism-och-hatbrott--nationell-plan-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott

Regeringskansliet. (2019). *Långsiktighet och stadga i arbetet framåt – en myndighet för romska frågor.* (Ds 2019:15). Hämtad från https://www.regeringen.se/4adacd/contentassets/a0605687c20c431daf40db27e739cc86/langsiktighet-och-stadga-i-arbetet-framat---en-myndighet-for-romska-fragor-ds-201915

Regeringskansliet. (2019). *Regeringsförklaringen 21 januari 2019.* Hämtad från https://www.regeringen.se/48f68a/contentassets/6e0630547665482eaf982c4777f42f85/regeringsforklaringen-2019.pdf

Vetenskapsrådet. (2017). *Rasism på arbetsmarknaden. En inventering av forskningsläget 2017*. Hämtad från https://www.vr.se/download/18.5f55e5e81618e003b7066f9d/1555332264901/Rasism-pa-arbetsmarknaden-Inventering-forskningslaeget_VR_2017.pdf

Regeringsbeslut

Regeringsbeslut A2014/1587/DISK. *Uppdrag till Statens skolverk att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49bb03/contentassets/50e488a2eceb4cac91ab1234fbb25a51/uppdrag-till-statens-skolverk-att-vidta-kunskapshojande-insatser-i-skolan-om-framlingsfientlighet-och-liknande-former-av-intolerans-a20141587disk

Regeringsbeslut A2014/2479/DISK & A2012/3701/DISK (delvis). *Uppdrag att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49bb03/contentassets/10a80fddee574f4c9a9debb92796d76a/uppdrag-till-do-att-utveckla-arbetet-mot-framlingsfientlighet-och-liknande-former-av-intolerans

Regeringsbeslut A2019/01200/MRB. *Uppdrag att höja kunskapen om säkerhet för moskéer och muslimska församlingar.* Hämtad från

https://www.levandehistoria.se/sites/default/files/wysiwyg_media/uppdrag_att_hoja_kunskapen_om_sakerhet_for_moskeer_och_muslimska_forsamlingar.pdf

Regeringsbeslut Ku2015/00009/DISK. *Uppdrag till länsstyrelsen i Dalarnas län om att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism.* Hämtad från https://www.regeringen.se/4a802b/contentassets/09727f22398149499bbc7e6470b35a21/uppdrag-till-lansstyrelsen-i-dalarnas-lan-att-utveckla-arbetsformer-for-att-motverka-sociala-risker-med-fokus-pa-rasism-och-extremism

Regeringsbeslut Ku2015/01668/DISK. *Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofobi. Hämtad från* https://www.regeringen.se/49c008/contentassets/7e6fc9bf9c1c4e9582b283640737300c/uppdrag-till-do-att-vidta-kunskapshojande-atgarder-om-afrofobi.pdf

Regeringsbeslut U2016/00588/F. *Uppdrag att utlysa medel för ett forskningsprogram.* Hämtad från https://www.regeringen.se/491ec3/contentassets/1eef9073b4fe4077974edcac0ec5d3cc/uppdrag-att-utlysa-medel-for-ett-forskningsprogram.pdf

Regeringsbeslut Ku2016/01373/D. *Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda.* Hämtad https://www.regeringen.se/49bde4/contentassets/2bae81edbaf94009b6683870514f8b9f/uppdrag-till-totalforsvarets-forskningsinstitut-foi-att-gora-kartlaggningar-och-analyser-av-valdsbejakande-extremistisk-propaganda.pdf

Regeringsbeslut Ku2016/01670/DISK. *Uppdrag till Statens kulturråd om att genomföra kunskapshöjande insatser kring hur verksamheter som förmedlar konst och kultur kan synliggöra normer och utmana negativa stereotyper.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49ef7d/contentassets/ddbc481a60bf4b9fbb98da9153bfeeb7/uppdrag-till-statens-kulturrad-om-att-genomfora-kunskapshojande-insatser-kring-hur-verksamheter-som-formedlar-konst-och-kultur-kan-synliggora-normer-och-utmana-negativa-stereotyper

Regeringsbeslut Ku2016/01671/DISK. *Uppdrag till statens medieråd att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49ef7d/contentassets/03fae83da9784741a90ff40516bdf860/uppdrag-till-statens-medierad-att-kartlagga-skyddet-av-barn-och-unga-pa-internet-vad-avser-rasism-liknande-former-av-fientlighet-hatbrott-och-extremism

Regeringsbeslut Ku2016/01669/DISK. *Ändring av uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga*

hbtq-personer. Hämtad från https://www.regeringen.se/49ef7d/contentassets/9d98842602c945839d731b2478981701/andring-av-uppdrag-till-myndigheten-for-ungdoms--och-civilsamhallesfragor-att-genomfora-insatser-for-en-oppen-och-inkluderande-miljo-i-skolan-for-unga-hbtq-personer

Regeringsbeslut. Ku2016/01672/DISK. *Uppdrag till Forum för levande historia om att utvidga och förlänga utbildningsinsatsen om rasism i historien och i dag.* Hämtad från https://www.regeringen.se/contentassets/92fc04ea569c4be78ac3f8e40a4f1456/uppdrag-till-forum-for-levande-historia-om-att-utvidga-och-forlanga-utbildningsinsatsen-om-rasism-i-historien-och-i-dag

Regeringsbeslut Ku2016/02633/DISK. *Uppdrag till Forum för levande historia att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag.* Hämtad från https://www.regeringen.se/4adf32/contentassets/3af0cf28b8b74c848bebf79849f1e7c9/uppdrag-till-forum-for-levande-historia-att-samordna-och-folja-upp-den-nationella-planen-mot-rasism-liknande-former-av-fientlighet-och-hatbrott-samt-andringar-av-uppdrag

Regeringsbeslut U2016/0442/F. *Uppdrag att genomföra en kartläggning av forskning om rasism på arbetsmarknaden.* Hämtad från https://www.regeringen.se/4ad6ee/contentassets/03b78e82c2754107890892ff3179a89f/uppdrag-att-genomfora-en-kartlaggning-av-forskning-om-rasism-pa-arbetsmarknaden.pdf

Regeringsbeslut Ku2017/00785/DISK. *Uppdrag till Statens medieråd om kampanjen No Hate Speech Movement. Hämtad från* https://www.regeringen.se/49571e/contentassets/a9019206b99849f08e7d1351787be0de/uppdrag-till-statens-medierad-om-kampanjen-no-hate-speech-movement

Regeringsbeslut Ku2017/01389/DISK. *Uppdrag till Sametinget att kartlägga rasism mot samer i Sverige i dag.* Hämtad från https://www.regeringen.se/49e3a2/contentassets/96db0c71dccc4e86bcdc532db0e03b86/uppdrag-till-sametinget-att-kartlagga-rasism-mot-samer-i-sverige-i-dag

Regeringsbeslut Ku2017/02228/DISK. *Uppdrag till Myndigheten för stöd till trossamfund att genomföra insatser mot rasism riktad mot muslimer.* Hämtad från https://www.regeringen.se/4ab6c3/contentassets/4869bb36234c4deba955dba4c4978bbb/uppdrag-till-myndigheten-for-stod-till-trossamfund-att-genomfora-insatser-mot-rasism-riktad-mot-muslimer

Regeringsbeslut Ku2017/0233/DISK. *Uppdrag till Brottsförebyggande rådet att göra en fördjupad studie om antisemitiska hatbrott.* Hämtad från

https://www.regeringen.se/4ac6ee/contentassets/f5c8c5e167834edcadda916cadbe6e1a/uppdrag-till-brottsforebyggande-radet-att-gora-en-fordjupad-studie-om-antisemitiska-hatbrott

Regeringsbeslut A2019/02. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 6:1 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.* Hämtad från https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=20607

Regeringsbeslut Ju2019/04270/PO, Ju2019/04178/LP, Ju2019/00162/Po m.fl. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Polismyndigheten.* Hämtad från https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=20568

Regeringsbeslut U2020/00476/UH, U20202/00738/UH. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Göteborgs universitet*. Hämtad från https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=20785

Webbsidor

Council of Europe portal. (u.å.). European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) Hämtad 2020-03-04 från https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance

European network against racism (ENAR). (u.å.). Hämtad 2020-02-17 från https://www.enar-eu.org/

Regeringskansliet. (2019). Historisk satsning mot rasism och för hbtq-personers lika rättigheter. Hämtad 2020-03-12 från

https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/09/historisk-satsning-mot-rasism-och-for-hbtq-personers-lika-rattigheter/

Regeringskansliet. (2020). Nationell satsning ska öka kunskaperna om Förintelsen och antisemitism. Hämtad 2020-03-04 från https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/02/nationell-satsning-ska-oka-kunskaperna-om-forintelsen-och-antisemitism/

United nations. Human rights office of high commissioner. (u.å.). Committee of the elimination of racial discrimination. Hämtad 2020-03-04 från https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CERD/Pages/CERDIndex.aspx

Regeringen

2016-11-24
Ku2016/02633/DISK

Kulturdepartementet

Forum för levande historia
Box 2123
103 13 Stockholm

Uppdrag till Forum för levande historia att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag

1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen ger Forum för levande historia i uppdrag att samordna och följa upp arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott under perioden 2016–2019 (Ku2016/02629/DISK). Den del i uppdraget som avser samordning innebär att regelbundet genomföra erfarenhets-, kunskaps- och informationsutbyten främst mellan myndigheter som arbetar med dessa frågor. Den del i uppdraget som avser uppföljning innebär att successivt utveckla ett uppföljningssystem som omfattar regelbunden redovisning baserad på det underlag Forum för levande historia får från nedan angivna myndigheter samt myndighetens egen verksamhet och ytterligare information t.ex. från attityd- och upplevelseundersökningar.

Forum för levande historia ska redovisa uppdraget årligen senast den 15 april året efter respektive verksamhetsår till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) med en särskild rapport om utvecklingen på området. Länsstyrelsen i Dalarnas län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Statens kulturråd och Statens medieråd, som har uppdrag inom ramen för den nationella planen eller genomför insatser på området, ska redovisa sina uppdrag till Forum för levande historia (med kopia till Regeringskansliet) i enlighet med *bilagan* till detta regeringsbeslut.

Med ändring av regeringsbesluten den 10 april 2014 (A2014/01587/DISK), den 26 juni 2014 (A2014/02479/DISK), den 28 maj 2015 (Ku2015/01668/DISK) och den 25 juni 2015 (Ku2015/01869/D) beslutar

regeringen att Diskrimineringsombudsmannen, Statens medieråd och Statens skolverk, som har uppdrag på området, ska redovisa sina insatser inom ramen för uppdragen till Forum för levande historia i enlighet med *bilagan* till detta regeringsbeslut.

Ärendet

Regeringen har denna dag beslutat om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Forum för levande historia har till uppgift att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Myndigheten ska bedriva utåtriktad verksamhet med inriktning på kunskap, kultur och utbildning. Verksamheten ska bedrivas i nära kontakt med pågående forskning, andra kultur- och utbildningsinstitutioner samt myndigheter, organisationer och föreningar vars verksamhet rör liknande frågor.

Diskrimineringsombudsmannen, Statens medieråd och Statens skolverk har sedan tidigare uppdrag som är kopplade till arbetet mot rasism (se uppdrag som nämns under Regeringens beslut).

Den 30 juni 2016 beslutade regeringen om uppdrag som ingår i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/01669/DISK, Ku2016/01670/DISK, Ku2016/01671/DISK och Ku2015/00009/DISK). I dessa uppdrag angavs att regeringen avsåg att återkomma om hur uppdragen ska redovisas.

Skälen för regeringens beslut

Ett flertal aktörer arbetar med olika frågor om rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott inom olika delar av samhället i Sverige i dag. Kunskap om rasism och hatbrott och olika metoder för att motverka detta finns i dag hos olika aktörer, men det saknas samlad information och en aktör som kan sprida den för att öka kunskapen generellt. Det saknas även samordning av arbetet, ett uppföljningssystem och en samlad rapportering av de olika insatserna till regeringen.

Regeringen anser att en central insats för att uppnå målet för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott är att utforma en samordnings- och uppföljningsstruktur. Det finns behov av årlig uppföljning som tydliggör utvecklingen på området för både regeringen och riksdagen och som kan utgöra beslutsunderlag för framtida åtgärder. Mot

bakgrund av detta behöver en myndighet få i uppdrag att inom ramen för planen samordna och följa upp arbetet.

Det är lämpligt att Forum för levande historia, som har ovannämnda uppgifter, får detta uppdrag. En förutsättning för att myndigheten ska kunna samordna och följa upp arbetet är att de myndigheter med uppdrag som omfattas av detta regeringsbeslut redovisar sitt arbete till Forum för levande historia.

Den totala kostnaden för att genomföra uppdraget beräknas till 7 800 000 kronor och ska finansieras från anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m., utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering. Regeringen har för avsikt att avsätta medel för att genomföra uppdraget med högst 2 500 000 kronor 2017, högst 2 700 000 kronor 2018 och högst 2 600 000 kronor 2019 under förutsättning att riksdagen anvisar medel för ändamålet.

På regeringens vägnar

Alice Bah Kuhnke

Andrés Zanzi

Likalydande till

Diskrimineringsombudsmannen
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Statens kulturråd
Statens medieråd
Statens skolverk

Kopia till

Finansdepartementet/SFÖ
Justitiedepartementet/KRIM
Justitiedepartementet/PO
Justitiedepartementet/Å
Utbildningsdepartementet/F
Utbildningsdepartementet/S
Utbildningsdepartementet/UF
Kulturdepartementet/D
Kulturdepartementet/KO
Kulturdepartementet/KL
Kulturdepartementet/MF
Åklagarmyndigheten
Polismyndigheten
Brottsförebyggande rådet
Kammarkollegiet
Vetenskapsrådet
Nämnden för statligt stöd till trossamfund

Regeringen

Bilaga
till beslutsärende 9

2016-11-24

Kulturdepartementet

Bilaga till uppdrag om samordning och uppföljning av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt ändringar av uppdrag

Följande myndigheter som har uppdrag inom ramen för den nationella planen eller genomför insatser på området ska redovisa sina insatser till Forum för levande historia (med kopia till Kulturdepartementet och nedan angivna departement) i enlighet med följande:

Myndighet	**Uppdrag**	**Redovisningsdatum**
Diskrimineringsombudsmannen	- Uppdrag att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/02479/DISK) - Uppdrag till Diskriminerings-ombudsmannen att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofobi (Ku2015/01668/DISK)	- Årligen den 1 mars 2017-2018. - Den 1 april 2017.
Länsstyrelsen i Dalarnas län	- Uppdrag till länsstyrelsen i Dalarnas län om att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism (Ku2015/00009/DISK)	- Den 1 juni 2017.

Statens kulturråd	- Uppdrag till Statens kulturråd om att genomföra kunskapshöjande insatser kring hur verksamheter som förmedlar konst och kultur kan synliggöra normer och utmana negativa stereotyper (Ku2016/01670/DISK)	- Den 1 mars 2017.
Statens medieråd	- Uppdrag till Statens medieråd att utveckla och förlänga kampanjen No Hate Speech Movement (Ku2015/01869/D) - Uppdrag till Statens medieråd att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism (Ku2016/01671/DISK)	- Den 1 mars 2017. - Årligen den 1 mars 2017-2018.
Statens skolverk	- Uppdrag till Statens skolverk att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/01587/DISK)	- Årligen den 1 mars 2017-2018 (med kopia till Utbildnings-departementet).

Bilaga 5. Dialogmöten

Här presenteras en sammanställning av dialogmöten som Forum för levande historia genomfört inom ramarna för samordningsuppdraget sedan föregående rapportering. Mötena presenteras kronologiskt efter det datum då de genomfördes.

2019-03-12: Sametinget

2019-05-03: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

2019-05-06: Polismyndigheten

2019-05-06: Diskrimineringsombudsmannen

2019-05-07: Brottsförebyggande rådet

2019-05-07: Myndigheten för stöd till trossamfund

2019-05-08: Skolverket

2019-05-09: Totalförsvarets forskningsinstitut

2019-05-10: Statens medieråd

2019-05-10: Statens kulturråd

2019-05-21: Länsstyrelsen Dalarna

2019-05-24: Åklagarmyndigheten

2019-05-27: Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet

2019-05-27: Vetenskapsrådet

Bilaga 6. Spridningsinsatser

Här presenteras en sammanställning av presentationer och andra möten som Forum för levande historia genomfört inom ramarna för samordningsuppdraget sedan föregående rapportering. Aktiviteterna presenteras kronologiskt efter det datum då de genomfördes.

2019-02-26: Studiebesök, norsk delegation

2019-03-05: Studiebesök Nicholas Wolpe, chef Liliesleaf Trust Foundation, Sydafrika

2019-03-26: Studiebesök, Bulgarisk delegation med civilsamhällesföreträdare som arbetar med romers och hbtq-personers rättigheter, arrangerat av Civil Rights Defenders

2019-04-24: Möte med Svenska kyrkan, Västerås stift om kyrkans stiftsövergripande arbete med demokrati och tillit

2019-04-25: Möte med Länsstyrelsen Stockholm om romsk inkludering

2019-04-29: Informationsmöte om Universal Periodic Review, Regeringskansliet

2019-04-29: Sakråd om FN:s rasdiskrimineringskommittés rekommendationer

2019-05-28: Möte med Delegationen mot segregation om kopplingar mellan arbetet mot segregation och rasism.

2019-08-19: Dragning av resultat av dialogträffar, Regeringskansliet

2109-08-22: Samarbetsmöte inom arbete med god förvaltningskultur, Statskontoret

2020-09-04: Möte för Länsstyrelsen Jönköpings referensgrupp för myndigheter som arbetar med Mänskliga rättigheter, arrangerat av Länsstyrelsen Jönköping

2019-09-16: Studiebesök Jonas Sjöstedt, Vänsterpartiet

2019-09-20: Dragning av resultat dialogträffar, Regeringskansliet

2019-09-26: Samordnat samråd med nationella minoriteter, Länsstyrelsen Stockholm

2019-10-22: Studiebesök Östgruppen, rysk delegation

2019-11-06: Sakråd om arbetet mot rasism och hatbrott, Regeringskansliet

2019-11-14: Seminarium vid MR-dagarna arrangerat av Försäkringskassan om lika rättigheter i mötet med myndigheteter

2019-11-06: Möte med skolnätverket inom hbtq, arrangerat av Skolverket

2019-11-15: Studiebesök av OSSE HCNM, Högkommissionär för Nationella Minoriteter

2019-11-27: Myndighetsmöte om romsk inkludering, arrangerat av Länsstyrelsen Stockholm

2019-11-28: Möte med Statskontoret om kopplingarna mellan statlig värdegrund och arbete mot rasism

2019-12-10: Regional temadag om rasism och våldsbejakande extremism, Länsstyrelsen Jönköping

2019-12-12: Studiebesök från UD:s diplomatprogram

2020-01-20: Dragning vid studiebesök av statsminister Stefan Löfven, utbildningsminister Anna Ekström med entourage

2020-01-28: Regional sammankomst i Fagersta med fokus på rasism och mänskliga rättigheter i samband med Förintelsens minnesdag 27 januari, arrangerad av Länsstyrelsen i Västmanlands län

2020-02-10: Studiebesök, Richelle Bud Caplan, Director of the European Departement of the International School for Holocaust Studies of Yad Vashem

2020-02-11: Nätverksmöte rörande myndighetssamverkan mot våldsbejakande extremism, arrangerat av Center mot våldsbejakande extremism (CVE)

2020-02-11: Möte för samordningsgrupp av god förvaltningskultur, arrangerat av Statskontoret

2020-02-14: Möte för Länsstyrelsen Jönköpings referensgrupp för myndigheter som arbetar med Mänskliga rättigheter, arrangerat av Länsstyrelsen Jönköping

2020-03-03: Möte med Uppsala universitet om myndighetssamverkan rörande fortbildning om rasism och mänskliga rättigheter.

2020-03-26: Möte med Svenska Unescorådet, Utbildningsdepartementet rörande möjlig samverkan.

FORUM
FÖR
LEVANDE
HISTORIA

www.levandehistoria.se